

Διδακτικό Υλικό
για τους Θεματικούς Κύκλους
της Γ' Λυκείου

ΤΕΥΧΟΣ Β'

Μιχαηλίδης Μ., Νταουλτζής Ι., Οικονόμου Π.,
Πανουτσοπούλου Π. Ραβδά Αν., Τσουκαντάς Αριστομένης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Εσωτερικές Εκδόσεις Εκπαιδευτηρίων Δούκα

Ε
Κ
Φ
Ρ
Α
Σ
Η

Ε
Κ
Θ
Ε
Σ
Η

Επιμέλεια έκδοσης
Νταουλτζής Ιωάννης

Φιλολογική επιμέλεια
Νταουλτζής Ιωάννης
Πανουτσοπούλου Πέννυ
Τσουκαντάς Αριστομένης

Συντονισμός
Μιχαηλίδης Μάριος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ - ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ.....	5
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	17
ΕΠΙΣΤΗΜΗ	29
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	35
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΤΗΤΑ (ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ, ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ, ΠΡΟΣΠΟΙΗΣΗ)	45
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	57
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ - ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	69
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	77
ΤΕΧΝΗ	83
ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ	91

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ - ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

- ✎ Προσδιορισμός εννοιών
- ✎ Μέσα – Τεχνικές που χρησιμοποιεί η διαφήμιση
- ✎ Θετικές πλευρές της διαφήμισης
- ✎ Αρνητικές πλευρές της διαφήμισης
- ✎ Τρόποι αντιμετώπισης των αρνητικών στοιχείων της διαφήμισης

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ

- ✎ Προσδιορισμός εννοιών
- ✎ Αιτίες του Καταναλωτισμού
- ✎ Αρνητικές συνέπειες της υπερκατανάλωσης
- ✎ Τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων του Καταναλωτισμού

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

α Προσδιορισμός εννοιών

Διαφήμιση είναι η δημιουργία πρωτότυπου μηνύματος, το οποίο αναφέρεται σε κάποιο υλικό ή πνευματικό παράγωγο προϊόν, και η προβολή του από τα μέσα επικοινωνίας, με τελικό σκοπό την παρακίνηση του αποδέκτη να αγοράσει το διαφημιζόμενο προϊόν (σχολικό βιβλ.).

Αθέμιτη διαφήμιση: ορίζεται εκείνη που έχει σκοπό την πρόκληση ή εκμετάλλευση αισθημάτων φόβου, την πρόκληση μειωτικών διακρίσεων σχετικά με το φύλο, τη φυλή ή το θρήσκευμα, την εξώθηση ανθρώπων σε πράξεις βίας, την εκμετάλλευση της ευπιστίας των παιδιών, την εκμετάλλευση του ανθρώπινου σώματος ως ηδονοθηρικού αντικειμένου, την προσβολή της προσωπικότητας προσώπων με φυσικά ή διανοητικά ελαττώματα.

Παραπλανητική διαφήμιση: Θεωρείται κάθε διαφήμιση που δημιουργεί ή ενδέχεται να δημιουργήσει πλάνη στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται και που είναι δυνατό να επηρεάσει την οικονομική τους συμπεριφορά ή να βλάψει πρόσωπο που παράγει ή εμπορεύεται όμοια ή παραπλήσια προϊόντα ή υπηρεσίες.

Προπαγάνδα και διαφήμιση: σκοπός της διαφήμισης είναι να πείσει το κοινό ν' αγοράσει ένα προϊόν προσπαθώντας να διεγείρει αυτό που λέμε αγοραστική επιθυμία, να το κάνει δηλαδή να θέλει να το αποκτήσει· ενώ στην προπαγάνδα προσπαθούμε να πείσουμε έναν άνθρωπο όχι για προϊόντα αλλά για ιδέες. Θέλουμε να πιστέψει σε κάτι, σ' έναν άνθρωπο, σε μια ιδεολογία, σ' ένα κόμμα, σε μια κυβέρνηση, σ' ένα καθεστώς. Προσπαθούμε να τροποποιήσουμε τις γνώμες και τις απόψεις του.

(Ν. Δήμου, περ. Ευθύνη, τεύχ. 78, σ. 342)

☒ Μέσα – Τεχνικές που χρησιμοποιεί η διαφήμιση για να πείσει

- Η συχνή επανάληψη του διαφημιστικού μηνύματος η οποία προκαλεί εθισμό → υπνωτική υποβολή.
- Η χρήση εύχων φράσεων που συμπυκνώνουν κάποιες ιδέες, τα λεγόμενα «slogan» τα οποία απομνημονεύονται εύκολα.
- Η αξιοποίηση ευφημισμών, αναγραμματισμών, παρηχήσεων, υπερθετικών χωρίς νόημα, σημασιολογικών καταχρήσεων → εξωραϊσμός πραγματικότητας → ειδική γλώσσα.
- Ευχάριστο φόντο, ειδυλλιακά περιβάλλοντα, εικόνες χαράς και ξεγνοιασιάς, ιστορίες με αίσιο τέλος → δημιουργία εικονικής ζωής.
- Επίκληση στο συναίσθημα (φόβος, ενοχή, ευθύνη), προσέλκυση του αγοραστή με την παρουσία π.χ. ενός μοντέλου ή την έγκυρη εικόνα ενός διάσημου προσώπου → εξασθένιση κριτικής ικανότητας.
- Υποβολή ιδεών με έμμεσο τρόπο, αξιοποίηση συνειρμών, χτυπητά χρώματα ή λέξεις που επιδρούν στο υποσυνείδητο.
- Υποκατάσταση της φιλοσοφίας, της ηθικής, της κοινωνικής αντίληψης από υποδείξεις, προτροπές, συστάσεις → εξατομικευμένα μηνύματα (π.χ. προς τη γυναίκα, τον έφηβο, τον εργαζόμενο, τον κάτοικο της μεγαλούπολης).

☒ Θετικές πλευρές της διαφήμισης

- Όταν διατηρεί τον ενημερωτικό της ρόλο διευκολύνει τον αγοραστή στις επιλογές του, εξοικονομεί κόπο και χρόνο, δίνει την ευκαιρία σύγκρισης μεταξύ προϊόντων.
- Αναπτύσσει το εμπόριο καθώς ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις συμβάλλει στην ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων αγαθών (επίπεδο εθνικό-διεθνές).
- Γενικά επενεργεί θετικά πάνω στην οικονομία (προσφορά-ζήτηση) εφόσον σταθεροποιεί την κατανάλωση των προϊόντων.

- Υποστηρίζει οικονομικά τα κρατικά και ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης και βοηθά να επιτελέσουν το έργο τους ανεξάρτητα από πολιτικά κέντρα εξουσίας.
- Αποτελεί έναν εύρωστο κλάδο εργασίας στον οποίο απασχολούνται πολλοί άνθρωποι, διαφόρων ειδικοτήτων, επομένως συμβάλλει στην αντιμετώπιση της ανεργίας.
- Η κοινωνική διαφήμιση φέρνει στο προσκήνιο της επικαιρότητας σοβαρά θέματα (όπως η μάστιγα των ναρκωτικών και η νευρική ανορεξία που πλήττουν τους εφήβους) και προβληματίζει τους πολίτες (αφύπνιση – ευαισθητοποίηση) → κοινωνικοποιεί, πολιτικοποιεί.
- Αποτελεί, στην ποιοτική της έκφανση, μορφή πολιτισμού, δημιουργεί ευφορία στους αποδέκτες και καλλιεργεί την αισθητική τους αντίληψη (εικόνα-μουσική-σενάριο).

✎ Αρνητικές πλευρές της διαφήμισης

- Δημιουργεί πλασματικές ανάγκες στο αγοραστικό κοινό, το παγιδεύει σ' ένα μάταιο αγώνα για την απόκτηση περισσότερων αγαθών απ' όσα χρειάζεται, το εξωθεί στην εντατικοποίηση της εργασίας και την απώλεια του ελεύθερου χρόνου του.
- Η έντονη ανάγκη για απόκτηση χρημάτων και καταναλωτικών αγαθών εξωθεί στην παρανομία, με στόχο το «εύκολο κέρδος».
- Δημιουργεί υλιστικά πρότυπα, ταυτίζει στη συνείδηση των ανθρώπων το «είναι» με το «έχειν», δίνει προτεραιότητα στην οικονομική ευρωστία έναντι της πνευματικής και ηθικής αξίας του ατόμου.
- Προσανατολίζει τα άτομα στις προσωπικές τους ανάγκες και τα εξωθεί στην αδιαφορία για τα συλλογικά αγαθά, τα απομακρύνει από τις κοινωνικές αρετές (συνεργασία – αλληλεγγύη – αναγνώριση – σεβασμός – άμιλλα).
- Η εξάρτηση/προσήλωση των ατόμων από τη διαφήμιση και την καταναλωτική μανία μεταφέρεται από το εμπορικό – οικονομικό πεδίο στο ιδεολογικό-πολιτικό, συρρικνώνεται η ελεύθερη βούληση, υποβαθμίζονται αξίες και ιδανικά, το άτομο γίνεται υποχείριο δημαγωγών → κίνδυνος για τη δημοκρατία και το φιλελευθερισμό.

- Υποβαθμίζει τη γυναίκα καθώς, σε πολλές περιπτώσεις, την παρουσιάζει σαν ηδονοθηρικό αντικείμενο (εκχυδαϊσμός), κατώτερη από τον άνδρα, ακραία φιλάρεσκη, χωρίς πνευματικότητα.
- Υποβαθμίζει το παιδί εμφανίζοντάς το σαν «διακοσμητικό στοιχείο», άβουλο, χωρίς ουσιαστικά ενδιαφέροντα, άθυρμα των ενηλίκων.
- Ευτελίζει τις ανθρώπινες σχέσεις καθώς στα διάφορα διαφημιστικά σενάρια τα συναισθήματα συνδέονται με τα υλικά αγαθά (π.χ. η αγάπη εμπνέεται από την προσφορά ενός αρώματος).
- Το πρόσωπο γελοιοποιείται καθώς παρουσιάζεται αφελές, σαν καρικατούρα, ανίκανο να επιλέξει ότι του χρειάζεται χωρίς υποδείξεις, ενώ θίγονται και επαγγελματικές ιδιότητες (π.χ. ο δάσκαλος εμφανίζεται παρωχημένων αντιλήψεων, ο δικηγόρος φαφλατάς, η γραμματέας βραδύνους).
- Η διαφήμιση εθίζει τα άτομα σε μια καταναλωτική συμπεριφορά, η οποία αντανακλάται σε όλα τα πεδία της ζωής τους, ασκεί σ' αυτά ένα είδος «πλύσης εγκεφάλου» επηρεάζοντας το αξιακό τους σύστημα, την ηθική και την αισθητική τους.
- Οι έντυπες διαφημίσεις καταστρέφουν την αισθητική του τοπίου και ρυπαίνουν (π.χ. αφίσες).

✎ Τρόποι αντιμετώπισης των αρνητικών στοιχείων της διαφήμισης

- Ενεργοποίηση κώδικα δεοντολογίας στο χώρο των διαφημίσεων από τους επαγγελματίες → προφύλαξη των αποδεκτών από την «πλύση εγκεφάλου» και τον εκχυδαϊσμό → διατήρηση ηθικών και αισθητικών ορίων.
- Το αγοραστικό κοινό θα πρέπει να αντιμετωπίζει με κριτικό πνεύμα το περιεχόμενο των διαφημίσεων → αποκρυπτογράφηση όσων προβάλλουν, άμυνα στο δέλεαρ του καταναλωτισμού.
- Ενδυνάμωση «Ενώσεων καταναλωτών» οι οποίες ενημερώνουν το κοινό → εμποδίζουν την παραπλάνηση, σταματούν με νόμιμα μέσα την κερδοσκοπία.
- Η οικογένεια και το σχολείο είναι σκόπιμο να προστατεύουν τα παιδιά έναντι των διαφημιστικών «σειρήνων» → ορθή διαπαιδαγώγηση, καλλιέργεια εγκράτειας και διατήρηση της αίσθησης του μέτρου → οριοθέτηση αναγκών.
- Αλλαγή νοοτροπίας ώστε να αποσυνδεθούν τα καταναλωτικά αγαθά από την «προσοδοκία» ευτυχίας → ιεράρχηση αξιών, αποδοχή της καθημερινότητας στις πραγματικές της διαστάσεις.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ

➤ Προσδιορισμός εννοιών

Κατανάλωση: η διαδικασία αγοράς αγαθών προκειμένου να καλυφθούν οι βιοποριστικές ανάγκες του ανθρώπου και περαιτέρω οι ανάγκες για ποιότητα ζωής.

Καταναλωτισμός: η ικανοποίηση που προσφέρει η ίδια η πράξη της κατανάλωσης, η δυνατότητα του ατόμου να καταναλίσκει ακόμη και μετά την κάλυψη των αναγκών του, η έντονη επιθυμία να ξοδεύει υλικά και πνευματικά αγαθά.

Καταναλωτική κοινωνία: η σύγχρονη βιομηχανικά ανεπτυγμένη κοινωνία στο πλαίσιο της οποίας οι πολίτες καταναλώνουν μαζικά και στόχος τους είναι η υλική ευημερία (= άνοδος των δευτερογενών αναγκών, πολυτελής διαβίωση, σπατάλη).

Άνθρωπος Καταναλωτής (Homo Consumens): ο άνθρωπος που καταναλώνει διαρκώς χωρίς να νιώθει ποτέ κορεσμό, που προσπαθεί να ικανοποιήσει πλασματικές ανάγκες, που η απληστία γίνεται το νόημα της ζωής του, η εξισορρόπηση της ψυχικής αδυναμίας και της μοναξιάς του. (Ο όρος «homo consumens» ανήκει στον Έριχ Φρομ.).

➤ Παράγοντες/αιτίες του Καταναλωτισμού

- **Οικονομικοί:**

- Η βιομηχανοποίηση (αυτοματοποίηση) των κοινωνιών έδωσε τη δυνατότητα υπερπαραγωγής αγαθών, σε μικρό κόστος και άριστη ποιότητα, τα οποία διοχετεύονται και απορροφώνται από το αγοραστικό κοινό → ποικιλία προϊόντων προσιτών οικονομικά και ταυτόχρονη ανάγκη διάθεσής τους.
- Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου στις δυτικές κεφαλαιοκρατικές κοινωνίες (Ευρώπη, Αμερική), αλλά και σε άλλες (Ιαπωνία), επέτρεψε την ικανοποίηση των πρωταρχικών αναγκών και την επιθυμία για ικανοποίηση δευτερευουσών → κοινωνία αφθονίας.

- **Κοινωνικοί:**

- Ο σύγχρονος πολιτισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα → δίνεται βαρύτητα στην ικανοποίηση των υλικών αγαθών έναντι των πνευματικών και ηθικών.
- Επικρατεί το πρότυπο του «πλούσιου και επιτυχημένου» ανθρώπου → η γοητεία, το κοινωνικό κύρος, ο σεβασμός «ανταλλάσσονται» με τα υλικά αποκτήματα και απορρέουν από αυτά → διαφήμιση, μόδα.

- **Ψυχολογικοί:**

- Οι άνθρωποι μιμούνται ο ένας τον άλλον για να νιώσουν αποδεκτοί, να ανήκουν σε μια ομάδα, να γίνονται αγαπητοί → μαζοποίηση, ομοιομορφοποίηση.
- Το άτομο προσπαθεί να εξισορροπήσει το ψυχικό κενό, τους φόβους και τις ανασφάλειές του, την αγωνία του για το μέλλον καταναλώνοντας → άγχος, κατάθλιψη.
- Οι άνθρωποι βομβαρδιζόμενοι από τα διαφημιστικά μηνύματα δημιουργούν ψεύτικες, «περιττές» ανάγκες τις οποίες βιώνουν σαν πραγματικές.
- Οι καταναλωτές μπερδεύουν την έξαψη και τον ενθουσιασμό από την αγορά προϊόντων με την αληθινή χαρά και ευτυχία → ψευδαίσθηση ευτυχίας, απομάκρυνση από τα ουσιαστικά συναισθήματα, ψυχική υποδούλωση.

- **Ηθικοί:**

- ↳ Η υλική άνεση προσφέρει μια ψευδαίσθηση ικανοποίησης στους ανθρώπους σαν αντίβαρο στην απουσία ανθρωπιάς, αλληλεγγύης, ηθικών αρχών και αξιών → το άτομο αισθάνεται ανίσχυρο, ευάλωτο, ευεπίφορο στη μαζική υποβολή.
- ↳ Ο στυγνός ανταγωνισμός και η επικράτηση του εγωισμού στις μέρες μας οδηγεί σε μια στείρα, ατομιστική στάση ζωής με μόνο στόχο την οικονομία ευρωστία και το κοινωνικό γόητρο.

➤ Αρνητικές συνέπειες της υπερκατανάλωσης

- **Εργασία**

- ➔ Αυξάνει σημαντικά ο ανθρώπινος μόχθος (με στόχο την απόκτηση χρήματος) και μειώνεται ο ελεύθερος χρόνος.
- ➔ Αλλοτριώνεται ο χαρακτήρας της εργασίας (υπερεντατικοποίηση, αυτοματοποίηση) η οποία παύει να αποτελεί χώρο δημιουργίας και έκφρασης.

- **Κοινωνία**

- ➔ Κυριαρχεί ο ανταγωνισμός και η ιδιοτέλεια στις ανθρώπινες σχέσεις ενώ παραγκωνίζονται η άμιλλα και η αλληλεγγύη.
- ➔ Χάνεται η συλλογικότητα και τη θέση της παίρνει ο ατομικισμός.
- ➔ Η κάλυψη των υλικών αναγκών από μέσο για τη βελτίωση της ζωής μετατρέπεται σε αυτοσκοπό.
- ➔ Η απληστία των ανθρώπων επηρεάζει αρνητικά το φυσικό περιβάλλον με επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία (σπατάλη πηγών ενέργειας/ πρώτων υλών κτλ).
- ➔ Νοσηρά φαινόμενα όπως η παραοικονομία, η αισχροκέρδεια, η εκμετάλλευση πλήττουν το σύνολο.
- ➔ Η ποιότητα των προϊόντων υποβαθμίζεται και δίνεται έμφαση στην ποσότητα.
- ➔ Οι άνθρωποι προσανατολίζονται στον υλικό ευδαιμονισμό (τάση αυτοπροβολής, νεοπλουτισμός, επιδεικτική κατανάλωση).
- ➔ Οι πολίτες γίνονται ευάλωτοι στην πνευματική χειραγώγηση (π.χ. από επιτήδειους δημαγωγούς).

- **Πνευματικότητα**

- ➔ Ο άνθρωπος μετατρέπεται σε «εξαρτημένο υπήκοο» της καταναλωτικής κοινωνίας αλλά η υποτέλειά του δεν περιορίζεται στο χώρο του εμπορίου επεκτείνεται και στο χώρο της ιδεολογίας.
- ➔ Θεοποιούνται τα υλικά αγαθά και υποβαθμίζονται τα πνευματικά και ηθικά (απουσία σταθερού έρματος).

- **Ψυχική κατάσταση**

- ↳ Οι άνθρωποι εμφορούνται από συναισθήματα αρνητικά: άγχος, αγωνία, φθόνος, επιθετικότητα.
- ↳ Επιδίδονται σε έναν αγώνα απόκτησης ολοένα και περισσότερων αγαθών (άχρηστες/πλασματικές ανάγκες) → ταύτιση του «έχειν» με το «είναι» (αιτία και συνέπεια ταυτόχρονα / φαύλος κύκλος).

✎ Τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων του Καταναλωτισμού

- **Παιδεία:**

- ↳ Ως φορέας αυτογνωσίας, η παιδεία βοηθά τα άτομα να ιεραρχήσουν τις ανάγκες τους και να διατηρήσουν το μέτρο.
- ↳ Ως μέσο καλλιέργειας σφυρηλατεί πιο ισχυρές προσωπικότητες που διαθέτουν ευθυκρισία

- **Άτομο:**

- ↳ Οφείλει να αντιμετωπίζει με κριτικό πνεύμα τα αποπροσανατολιστικά μηνύματα της εποχής (από TV και διαφήμιση).
- ↳ Είναι σκόπιμο να βοηθά τους συνανθρώπους του να απορρίψουν τα καταναλωτικά πρότυπα (ιδιαίτερα τα παιδιά και τους εφήβους) → ως γονέας, δάσκαλος, διανοούμενος.

- **Κράτος:**

- ↳ Ορθολογιστικός τρόπος ανάπτυξης της οικονομίας.
- ↳ Σωστή, εποικοδομητική χρήση των τεχνολογικών επιτευγμάτων.
- ↳ Δικαιότερη κατανομή του πλούτου.

- **Φορείς Κοινωνικοποίησης:**

- ↳ Η οικογένεια πρέπει να παρέχει ισχυρές αρχές και αξίες ως αντίβαρο στο δέλεαρ του υπερκαταναλωτισμού.
- ↳ Το σχολείο αναλαμβάνει να καλλιεργεί δυναμικές προσωπικότητες.
- ↳ Τα ΜΜΕ απαιτείται να προβάλουν υγιή πρότυπα, να επανακτήσουν τον ενημερωτικό τους ρόλο.
- ↳ Η διαφήμιση πρέπει να πληροφορεί κι όχι να παραπλανά και να διαφθείρει (δεοντολογία/νομοθεσία).

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

- ✘ Προσδιορισμός εννοιών
- ✘ Εκφάνσεις της παγκοσμιοποίησης
- ✘ Θετικά της παγκοσμιοποίησης
- ✘ Αρνητικά της παγκοσμιοποίησης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

- ✘ Προσδιορισμός της έννοιας
- ✘ Προσφορά της Ενωμένης Ευρώπης στους λαούς – μέλη της
- ✘ Προσδοκίες για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ✘ Πώς θα υλοποιηθεί το όραμα μιας ακόμη πιο εποικοδομητικής συνύπαρξης των χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- ✘ Ο ρόλος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- ✘ Κίνδυνοι από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

✎ Προσδιορισμός εννοιών

Παγκοσμιοποίηση

- Ο όρος παγκοσμιοποίηση είναι κατ' εξοχήν οικονομικά χρωματισμένος, δηλώνοντας περισσότερο τις διαδικασίες διεθνοποίησης του δυτικού καπιταλισμού, τις εκπορευόμενες ως επί το πλείστον από ισχυρά δυτικά οικονομικά και πολιτικά, κέντρα, με την προσπάθεια να ανοίξουν οι αγορές, να αξιοποιηθούν περιοχές του πλανήτη που προσφέρουν τόσο χαμηλά αμειβόμενο εργατικό δυναμικό όσο και πλουτοπαραγωγικές πηγές, και να εδραιωθούν παγκοσμίως θεσμοί, οργανωτικές και λειτουργικές οικονομικές και πολιτικές δομές που διευκολύνουν τέτοιες προοπτικές.
- Βέβαια ο όρος δεν είναι τόσο στενός. Παγκοσμιοποίηση κατ' ουσίαν είναι οποιαδήποτε διαδικασία οδηγεί σε υπέρβαση των εθνικών ορίων και στην υιοθέτηση κοινής διεθνούς γραμμής σε οποιονδήποτε τομέα: στην πολιτική οργάνωση, στους κοινωνικούς θεσμούς, στις ιδέες, στις αξίες, στο ήθος, στην παιδεία, στην επιστήμη, στην επικοινωνία, στην τέχνη, στον πολιτισμό.
- **Διεθνισμός**
Λέξη που αποδίδει στην ελληνική τη γαλλική λέξη *internationalisme* και χρησιμοποιείται από πολλές γλώσσες με παρόμοια σημασία. Δηλώνει την κίνηση για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και συνεννόησης - σε επίπεδο πνευματικό και πολιτικοκοινωνικό - και την εξάλειψη των εθνικιστικών προκαταλήψεων.
- Στην αυστηρότερη μορφή του - ως δόγμα της μαρξιστικής ιδεολογίας, το οποίο έχει ως στόχο τη διεθνή αλληλεγγύη, που θα επιτευχθεί με την ένωση των λαών και την κατάργηση των συνόρων - θεωρεί όλους τους ανθρώπους συμπολίτες και επιζητεί την κατάργηση των ιδιαίτερων διαφορών μεταξύ των λαών.
- Στην ηπιότερη μορφή του δεν αποκλείει την αγάπη προς την πατρίδα και την προσήλωση στα εθνικά ιδεώδη και συμβάλλει στη διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης.

☒ Εκφάνσεις της παγκοσμιοποίησης

- Παγκόσμια εξάπλωση του καπιταλιστικού συστήματος.
- Πολυεθνικές επιχειρήσεις.
- Διεθνή χρηματιστήρια.
- Διεθνές εμπόριο.
- Διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί (Διεθνής Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο).
- Παγκόσμια επιχειρηματική και επενδυτική κινητικότητα.
- Διεθνείς διασκέψεις σε πολιτικό επίπεδο / G8.
- Παγκόσμια προσπάθεια υιοθέτησης της δημοκρατίας.
- Παγκόσμια προσπάθεια υιοθέτησης κοινωνικών θεσμών κράτους δικαίου και προνοίας.
- Διεθνείς οργανισμοί (Ο.Η.Ε., φιλανθρωπικές και οικολογικές οργανώσεις).
- Διεθνείς διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον.
- Διεθνούς εμβέλειας και απήχησης ΜΜΕ.
- Διεθνής επαφή σε επίπεδο επιστήμης, τεχνολογίας.
- Διεθνείς εκδηλώσεις στον χώρο της τέχνης, του αθλητισμού, του πολιτισμού.
- Διεθνής προβολή του δυτικού πολιτισμού.

☒ Θετικά της παγκοσμιοποίησης

- Επαφή μεταξύ πολιτισμών και λαών.
- Καταπολέμηση της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και αποδέσμευση από τα μίση του παρελθόντος.
- Διεύρυνση των αγορών.
- Διευκόλυνση των επιχειρήσεων μέσω της διεθνούς κινητικότητας.
- Οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη του «Τρίτου Κόσμου» μέσω των δυτικών επενδύσεων.
- Ανάπτυξη επιστήμης και τεχνολογίας, πολιτισμού.
- Εξάλειψη φαινομένων καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πρωτογονισμών, βαρβαροτήτων, πολιτικής αυθαιρεσίας και οικολογικής καταστροφής.
- Παγκόσμιος διαφωτισμός, καταπολέμηση της αμάθειας, του σκοταδισμού, του φανατισμού.

Αρνητικά της παγκοσμιοποίησης

- Απειλή για την πολιτισμική και εθνική ιδιαιτερότητα και για την παράδοση των λαών.
- Πιθανή παγκόσμια μετάδοση των αρνητικών, των υπερβολών και των παρεκτροπών του δυτικού πολιτισμικού μοντέλου (καταναλωτισμός / θυσία της ουσίας της ζωής στο βωμό της αποδοτικότητας, της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας / εργασιομανία / μαζοποίηση / αστικοποίηση / μηχανοποίηση / αποκοπή από τη φύση κ.λπ.).
- Πιθανή ένταση της οικολογικής καταστροφής με την παγκόσμια εξάπλωση του καπιταλισμού, που βασίζεται στην υπερπαραγωγή και υπερκατανάλωση, οι οποίες αποδεικνύονται επιβλαβείς για τη φύση.
- Ανεργία στις ανεπτυγμένες χώρες λόγω της αναζήτησης φτηνών εργατικών χεριών στον «Τρίτο Κόσμο».
- Οικονομική διείσδυση των δυτικών στον «Τρίτο Κόσμο» που αποτελεί γι' αυτούς δυνάμει αγορά, μήτρα για πλουτοπαραγωγικές πηγές και πεδίο βιομηχανικής εγκατάστασης χαμηλού εργατικού κόστους.
- Πολιτικές διπλωματικές ή και στρατιωτικές επεμβάσεις των δυτικών στον «Τρίτο Κόσμο» με στόχο τη δρομολόγηση γεωπολιτικών ανακατατάξεων που μακροπρόθεσμα ευνοούν δυτικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα στις υπανάπτυκτες ή υπό ανάπτυξιν περιοχές του κόσμου.
- Τοποθέτηση από τη Δύση εγκάθετων δικτατορικών καθεστώτων στον «Τρίτο Κόσμο», που αποτελούν «πιόνια» τους στην άσκηση της διεθνούς πολιτικής τους και μόνο τη λαϊκή βούληση του τόπου τους δεν εκφράζουν.
- Δημιουργία τεχνητών διεθνών χρηματιστηριακών εκρήξεων ή υφέσεων από παρασκηνιακούς πανίσχυρους χρηματιστηριακούς κύκλους με γνώμονα τον εύκολο πλουτισμό τους.
- Μονοπώλια ή ολιγοπώλια σε νευραλγικούς οικονομικούς τομείς (επικοινωνιακά δίκτυα, ενημέρωση, βιομηχανία όπλων, ενέργεια, υπολογιστές), που επιβάλλονται «αυτοκρατορικά» στον ανταγωνισμό και μεταφράζουν την οικονομική τους κυριαρχία σε πολιτική δύναμη, «υπαλληλοποιώντας» πολιτικούς ηγέτες και κυβερνήσεις.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

➤ Προσδιορισμός της έννοιας

Διεθνής περιφερειακός οργανισμός με 27 μέλη – κράτη που ανήκουν στον ίδιο γεωγραφικό χώρο (Ευρωπαϊκή ήπειρος). Είναι κοινότητα απεριόριστης διάρκειας με δικά της όργανα, νομική προσωπικότητα και ικανότητα εκπροσώπησης. Τα κράτη – μέλη συνεργάζονται μεταξύ τους σε επίπεδο οικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό με σκοπό να επωφεληθούν αμοιβαία, στο παρόν και το μέλλον, ενώνοντας τις δυνάμεις τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες στον κόσμο, με 493 εκατομμύρια ανθρώπους.

Βασικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι:

- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
- Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

➤ Προσφορά της Ενωμένης Ευρώπης στους λαούς – μέλη της

Πολιτική

- Όλα τα κράτη-μέλη σέβονται το ένα την εθνική ανεξαρτησία του άλλου με συνέπεια την παγίωση της ειρήνης ανάμεσά τους και την πλήρη αποδοχή της διαφορετικότητας καθενός.
- Μέσω των ευρωπαϊκών αρχών και αξιών προστατεύεται αλλά και ισχυροποιείται το δημοκρατικό πολίτευμα (=διασφαλίζεται η ελευθερία, η δικαιοσύνη και γενικά τα ανθρώπινα δικαιώματα).
- Η ειρήνη και η δημοκρατία είναι τα εχέγγυα για την επίλυση επιμέρους εθνικών προβλημάτων σε επίπεδο πολιτικού βίου (=εθισμός σε φιλελεύθερες, συλλογικές διαδικασίες, ανάπτυξη νέας φιλοσοφίας και νοοτροπίας σε ποικίλα θέματα).

Κοινωνία

- Η αλληλεγγύη και η φιλία που αναπτύσσεται ανάμεσα σε γειτονικές χώρες διευκολύνει την αντιμετώπιση /επίλυση σύγχρονων προβλημάτων (=ναρκωτικά, τρομοκρατία).
- Οι πολίτες κάθε χώρας αποκτούν πέρα από την εθνική και μια ευρωπαϊκή συνείδηση που τους κάνει να νιώθουν φορείς ενός ενιαίου πολιτισμού, να θέτουν κοινούς στόχους, να συνεργάζονται απρόσκοπτα.
- Τα σύνορα βαθμιαία γίνονται ελάχιστα αισθητά (=κοινό διαβατήριο, κοινό νόμισμα ανάμεσα σε πολλές χώρες) και οι πολίτες νιώθουν ασφάλεια και σταθερότητα στην κοινωνική τους ζωή.

Οικονομία

- Ανάπτυξη εμπορίου, βιοτεχνίας, βιομηχανίας μέσω του ανταγωνισμού των χωρών (=ανταλλαγή τεχνογνωσίας).
- Διευκόλυνση από την ευρωπαϊκή νομοθεσία της διακίνησης των προϊόντων.
- Μικρότεροι δασμοί χάρη στο άνοιγμα των συνόρων και περαιτέρω μείωση της τιμής πώλησης των προϊόντων.
- Δυνατότητα των εργαζομένων να απασχολούνται όχι μόνο στη χώρα τους αλλά και σε άλλες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση είτε ως υπάλληλοι σε πολυεθνικές εταιρείες είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες.

Εκπαίδευση

- ➔ Ανταλλαγή παιδαγωγικών απόψεων, πληροφόρηση για τη χρήση διδακτικών μεθόδων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης από τη μια χώρα στην άλλη, διαπανεπιστημιακές συνεργασίες (π.χ. συνέδρια).
- ➔ Ενεργοποίηση πανευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οποία θα συμμετέχουν μαθητές και φοιτητές από διαφορετικές χώρες με σκοπό την προαγωγή της γνώσης και της έρευνας.

Πολιτισμός

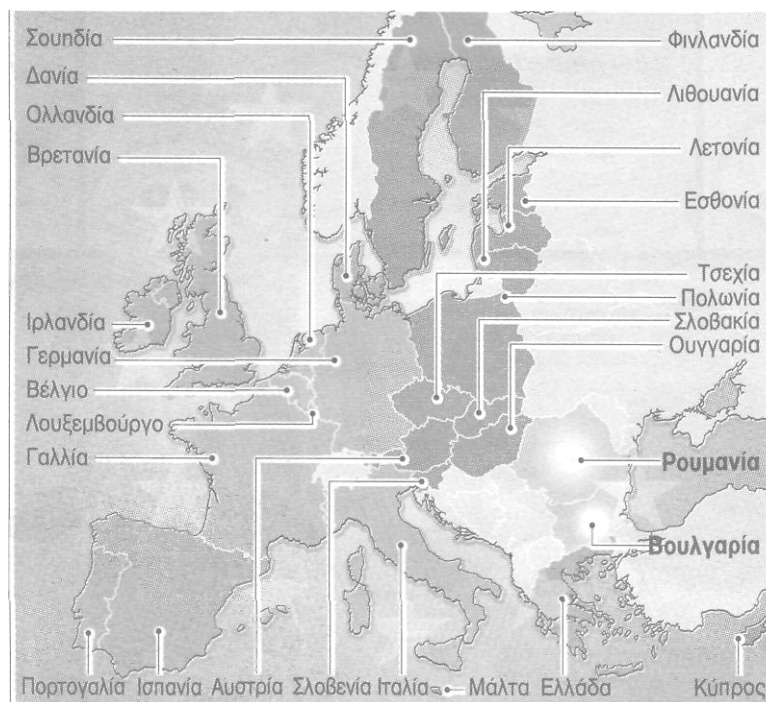
- ➔ Γνωριμία των λαών μέσω της τέχνης και των γραμμάτων (=φεστιβάλ, διαγωνισμοί, σεμινάρια, εκδόσεις).
- ➔ Κατανόηση και σεβασμός των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων κάθε κράτους-μέλους όπως αυτές απορρέουν από την παράδοσή του (=γλώσσα, αρχές και αξίες, θρησκεία, νοοτροπία, ήθη και έθιμα).

🦋 Προσδοκίες για το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης

- Οικονομική πρόοδος σε όλα τα επίπεδα και περαιτέρω ποιότητα ζωής για τους πολίτες - μέλη της.
- Ανάπτυξη με ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον από την ανθρώπινη απληστία (=καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης).
- Ενίσχυση σε επίπεδο εθνικό του κράτους πρόνοιας που θα στηρίζει υλικά και ηθικά τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες (=μετανάστες, άνεργοι, ανάπηροι, αναλφάβητοι).
- Ισότιμη συνεργασία όλων των κρατών, χωρίς ηγεμονισμούς εκ μέρους των οικονομικά και τεχνολογικά πιο ισχυρών.
- Εμπέδωση των δημοκρατικών διαδικασιών στην καθημερινή ζωή ώστε να γίνει πράξη ο σεβασμός στο συνάνθρωπο και η συμμετοχή όλων στα κοινά.

➤ Πώς θα υλοποιηθεί το όραμα μιας ακόμη πιο εποικοδομητικής συνύπαρξης των χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- Ενίσχυση της παιδείας και σε επίπεδο γενικής μόρφωσης (αγωγή / καλλιέργεια) και σε επίπεδο παροχής εξειδικευμένης γνώσης ώστε οι νέοι να μπορούν να ανταποκριθούν στις ραγδαίες αλλαγές στην αγορά εργασίας.
- Υπέρβαση των εθνικιστικών προκαταλήψεων, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού από όλους τους πολίτες.
- Πολιτική βούληση ώστε να ξεπεραστούν ιστορικά μίση και να κατανοηθεί ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να απομονωθεί από τους γείτονές του (γιατί μοιραία θα αποδυναμωθεί πολιτικά και οικονομικά).
- Συνεισφορά των πνευματικών ανθρώπων κάθε χώρας με την ενεργοποίησή τους για την πραγμάτωση του ευρωπαϊκού οράματος.
- Συστράτευση όλων των ευρωπαϊών πολιτών στην προσπάθεια για αγαστή συνεργασία και ομαλή συνύπαρξη (=γεφύρωση διαφορών / έμφαση στα κοινά συμφέροντα).

☒ Ο ρόλος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- Η Ελλάδα χάρη στη γεωγραφική της θέση αποτελεί τον «μεσογειακό εξώστη» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Διαθέτει την ισχυρότερη οικονομία ανάμεσα στις χώρες των Βαλκανίων και μπορεί να πρωτοστατήσει στην ισχυροποίηση των δεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη.
- Λόγω του μακραίωνου πολιτισμού της μπορεί να μεταλαμπαδεύσει στην Ευρώπη διαχρονικές αξίες και να συνεισφέρει στο συγκρασημό του ορθολογισμού με το συναισθηματισμό, ώστε να υπάρξει ανάπτυξη όχι μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική.
- Η Ελλάδα θεμελίωσε τη δημοκρατία και ανέδειξε μέσα από τη φιλοσοφία την αξία της συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, μπορεί επομένως και σήμερα να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός κλίματος πνευματικής ανεκτικότητας και αλληλεγγύης ανάμεσα στους ανθρώπους.

☒ Κίνδυνοι από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η συνύπαρξη χωρών με διαφορετική ιστορία, γλώσσα, θρησκεία, ήθη και έθιμα, πολιτισμό, περικλείει τον κίνδυνο της οικονομικής και πολιτιστικής επικράτησης των ισχυρότερων εξαιτίας:

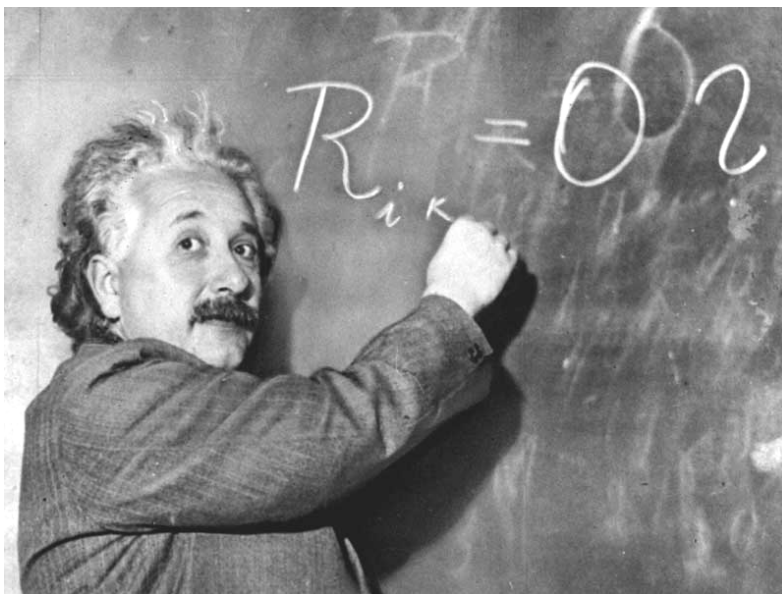
- της αδυναμίας των «μικρότερων» να ανταποκριθούν στον επιχειρησιακό / βιομηχανικό ανταγωνισμό,
- της αποδυνάμωσης των εθνικών κυβερνήσεων από την εφαρμογή του ενιαίου κοινοτικού δικαίου (το οποίο σε κάποια σημεία «συγκρούεται» με το εθνικό),
- της πολιτιστικής αλλοτρίωσης από την εισροή πολιτιστικών υποπροϊόντων στη χώρα μας με ραγδαίους ρυθμούς (=διαφήμιση, μόδα, τηλεόραση),
- της επικράτησης αισθήματος σύγχυσης και ανασφάλειας από τους φρενήρεις ρυθμούς ζωής και τις αλλαγές στον καθημερινό τρόπο ζωής (εκπαίδευση, εργασία, ψυχαγωγία).

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

- ✘ Προσδιορισμός εννοιών
- ✘ Προσφορά της επιστήμης στους ανθρώπους διαχρονικά
- ✘ Προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο επιστήμονας
- ✘ Η επιστήμη στην υπηρεσία του ανθρώπου
- ✘ Η Επιστήμη ως αυτοσκοπός
- ✘ Κίνδυνοι από τη ραγδαία επιστημονική εξέλιξη

➤ Προσδιορισμός εννοιών

Επιστήμη: η λέξη επιστήμη προέρχεται από το ρήμα «επίσταμαι» που σημαίνει «γνωρίζω καλά» και αναφέρεται στην πλήρη και ακριβή γνώση ορισμένων πραγμάτων μετά από παρατήρηση και έρευνα.

Επιστήμονας: είναι ο κάτοχος επιστήμης έπειτα από ειδικές σπουδές.

Επιστημοσύνη: είναι η τέλεια γνώση επιστημονικού θέματος με το οποίο κάποιος ασχολείται.

Ευθύνη: Ο εκ των προτέρων αναλογισμός των συνεπειών των πράξεων και παραλείψεών μας, η υποχρέωση να λογοδοτεί κανείς για πράξεις και παραλείψεις. Η ευθύνη είναι ανάλογη της κοινωνικής θέσης, του αντίκτυπου των έργων και λόγων μας στο κοινωνικό σύνολο. Μεγάλη η ευθύνη των πνευματικών ανθρώπων (επιστημόνων, καλλιτεχνών, λογοτεχνών, δημοσιογράφων, πολιτικών).

Επιστημονική ουδετερότητα: Θεωρεί ότι η επιστήμη υπάρχει μόνο για την επιστήμη, για την προσπέλαση της γνώσης, τον εντοπισμό της αλήθειας την έρευνα και τη διατύπωση νόμων που διέπουν τα φυσικά και κοινωνικά φαινόμενα => αποποιείται των οποιωνδήποτε ευθυνών από τη χρήση των επιστημονικών γνώσεων εις βάρος της ανθρωπότητας

Κοινωνική ευθύνη επιστημόνων: Θεωρείται ότι η επιστήμη και οι επιστήμονες δεν είναι άμοιροι κοινωνικής ευθύνης. Σήμερα, με δεδομένο ότι η επιστημονική γνώση γίνεται πράξη μέσω της τεχνολογίας και επηρεάζει την καθημερινή ζωή όλων, ο επιστήμονας δεν μπορεί να καμώνεται τον αμέτοχο. Άλλωστε, όντας εξαρτημένος από τις χρηματοδοτήσεις κρατικών και ιδιωτικών φορέων (που προσδοκούν κέρδος, πολιτικό ή οικονομικό), γνωρίζει ή έστω υποψιάζεται την πιθανότητα τουλάχιστον, χρήσης των επιστημονικών και τεχνικών πορισμάτων του με τρόπο αθέμιτο. Επομένως, ένας επιστήμονας χωρίς τη συναίσθηση αυτής της ευθύνης είναι ένας επικίνδυνος άνθρωπος· και μάλιστα πολύ επικίνδυνος, δεδομένου ότι είναι έξυπνος και κατέχει πολλές γνώσεις (. Ι. Μανωλεδάκης).

➤ Προσφορά της επιστήμης στους ανθρώπους διαχρονικά

- Προσέφερε στους ανθρώπους τη δυνατότητα να επιμηκύνουν το χρόνο της ζωής τους με επιτυχή τρόπο (βιολογία, ιατρική, φαρμακευτική, κλπ.).
- Τους παρείχε τα μέσα να αξιοποιήσουν τους φυσικούς πόρους (= νερό, έδαφος, ηλιακή ενέργεια) ώστε να επιβιώσουν και περαιτέρω να αποκτήσουν ποιότητα ζωής (= ασφάλεια και αξιοπρέπεια).
- Η εφαρμογή των επιστημονικών γνώσεων, μέσω της τεχνολογίας (= εργαλεία, τεχνικές, μέθοδοι) στον τομέα της εργασίας, οδήγησε στην αύξηση της ποσότητας και τη βελτίωση της ποιότητας των αγαθών (=ευημερία, διευκόλυνση της καθημερινότητας, π.χ. οικιακές συσκευές).
- Τους βοήθησε να εκμηδενίσουν τις αποστάσεις του χώρου (=ανάπτυξη συγκοινωνιών) και του χρόνου (=ανάπτυξη επικοινωνιών).
- Να ερευνήσουν το ιστορικό παρελθόν και να αποκομίσουν γνώση και πολύτιμη πείρα από πολιτισμούς που δεν υπάρχουν πια (=ιστορία, αρχαιολογία, γραφολογία).
- Να οργανώσουν ορθολογιστικά την κοινωνία καταμερίζοντας την εργασία και τα αγαθά στη βάση του συλλογικού καλού (=κοινωνιολογία, πολιτικές επιστήμες).
- Να διερευνήσουν τον ψυχικό τους κόσμο και το υποσυνείδητο (= ψυχολογία, φιλοσοφία) κατανοώντας ψυχικά κίνητρα, ανάγκες και προσδοκίες ατόμων και ομάδων → να οργανώσουν τη ζωή τους χωρίς φόβο και ενοχή (αυτοσυνειδησία, αυτογνωσία).

➤ Προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο επιστήμονας

- Πίστη στη λογική και επιθυμία για έρευνα (δημιουργική περιέργεια).
- Φιλελεύθερο πνεύμα, διορατικότητα, προσδοκία για ένα καλύτερο μέλλον (=όραμα, υγιής φιλοδοξία).
- Ανθρωπιστικές αρχές και αξίες (=σεβασμός στον άνθρωπο).
- Ευσυνειδησία και εργατικότητα (=ως αξία μοναδική η έρευνα απαιτεί υπομονή και συστηματικότητα).
- Ευαίσθητη κοινωνική συνείδηση (=αίσθημα ευθύνης προς τους συνανθρώπους του).
- Ενδιαφέρον για τα κοινά (=πολιτικοποίηση και όχι κομματικοποίηση).
- Ικανότητα σύλληψης των προβλημάτων στην ουσία τους (ώστε να θέτει εύστοχα ερωτήματα και να αναζητά ακριβείς απαντήσεις).
- Επιθυμία να διαλέγεται και να συνεργάζεται με τα άλλα μέλη της επιστημονικής κοινότητας στο πλαίσιο της οποίας δραστηριοποιείται.

➤ Η επιστήμη στην υπηρεσία του ανθρώπου

- Στόχος της επιστήμης είναι η βελτίωση της ζωής των ανθρώπων μέσω της επίλυσης των προβλημάτων τους και της κάλυψης των αναγκών τους (=υλικών, πνευματικών, ηθικών).
- Οι επιστήμονες: ως ερευνητές προσανατολίζουν την εργασία τους στο συλλογικό καλό, λειτουργούν όχι ως μονάδες, αλλά ως μέλη της κοινωνίας.
- Αναλαμβάνουν την ευθύνη για τα αποτελέσματα της δουλειάς τους και τις πιθανές αρνητικές τους συνέπειες (= επεμβαίνουν επανορθωτικά εάν χρειάζεται).
- Προσβλέπουν σε μια εξέλιξη υπό προϋποθέσεις (=ηθικές, νομικές) κι όχι αχαλίνωτη και αυθαίρετη, αλλά αντίθετα σταδιακή, ώστε να «απορροφηθεί» ομαλά από την κοινωνία.
- Προσπαθούν να επικοινωνήσουν με τους άλλους ανθρώπους, να εκλαϊκεύσουν τις θεωρίες τους, να μεταλαμπαδεύσουν τις γνώσεις τους, να αναβαθμίσουν πνευματικά το σύνολο (μορφωτική ανύψωση του λαού ≠ δογματισμός, μυστικισμός).

☞ Η Επιστήμη ως αυτοσκοπός

- Σύμφωνα με αυτό το δόγμα η επιστήμη δεν περιορίζεται από κανένα ηθικό όριο αλλά στοχεύει στην αποκάλυψη της αλήθειας με κάθε κόστος.
- Οι επιστήμονες ερευνούν χωρίς να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τα αποτελέσματα των μελετών τους. Υπηρετούν την εξέλιξη χωρίς όρια, χωρίς περιορισμούς από κοινωνικές επιταγές.
- Η επιστημονική γνώση θεωρείται προνόμιο των λίγων-ειδικών («ελίτ») οι οποίοι δεν νιώθουν την υποχρέωση να την μεταγγίσουν στους άλλους ανθρώπους.

☞ Κίνδυνοι από τη ραγδαία επιστημονική εξέλιξη

Υλικός Τομέας

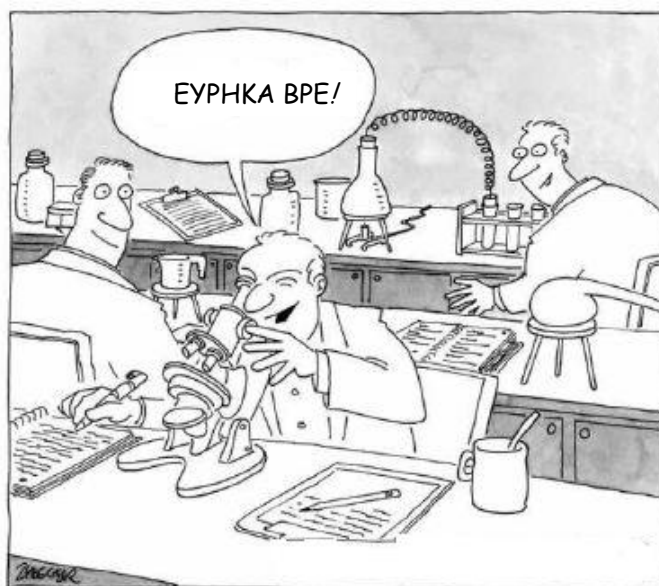
- ➔ Η λεηλασία και φθορά της φύσης (=εξάντληση ενεργειακών αποθεμάτων).
- ➔ Η εκμετάλλευση της επιστημονικής γνώσης ως όργανο μεγιστοποίησης των κερδών ορισμένων χωρών σε βάρος άλλων (= βιομηχανικές χώρες της Δύσης ≠ Τρίτος Κόσμος).

Κοινωνικός Τομέας

- ➔ Η μονομερής εξειδίκευση καθιστά τον ίδιο τον επιστήμονα αδύναμο να αξιολογήσει με κοινωνικά και ηθικά κριτήρια τη δουλειά του.
- ➔ Η επιστημονική γνώση ανάγεται σε ανώτατη πολιτισμική αξία και ο επιστήμονας απαλλάσσεται από την υποχρέωση να ενδιαφέρεται για την εφαρμογή των επιτευγμάτων του και τις συνέπειες αυτής.
- ➔ Ο υλικός πολιτισμός αναπτύσσεται ταχύτερα από τον μη υλικό (=ηθική, αξίες, θεσμοί, φορείς κοινωνικοποίησης) με αποτέλεσμα να υπάρχει πλούτος αγαθών, αλλά όχι αρμονία και ευτυχία στις σχέσεις των ατόμων και ομάδων.

Ιδεολογικός – Ηθικός Τομέας

- Η επιστήμη υπηρετεί χρησιμοθηρικές και ωφελμιστικές σκοπιμότητες (=δημιουργία καταναλωτικών προτύπων).
- Η τεχνοκρατία και ο αυτοματισμός προσφέρουν νέα εργαλεία στην προπαγάνδα, η οποία χρησιμοποιείται για τη χειραγώγηση των πολιτών
- Ο ρυθμός των ανακαλύψεων και η αδυναμία του μέσου ανθρώπου να τις παρακολουθήσει (π.χ. ρομποτική, κλωνοποίηση) δημιουργούν ένα αίσθημα ανασφάλειας και επιτρέπουν την ανάπτυξη σκοταδιστικών αντιλήψεων και επικίνδυνων απόψεων περί παγώματος της επιστημονικοτεχνικής προόδου που, βέβαια, θα σήμαινε την επιστροφή στον πρωτογονισμό.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ✦ Κοινωνική και εικονική πραγματικότητα
- ✦ Οι υπολογιστές στην εκπαίδευση
- ✦ Διαδίκτυο
- ✦ Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές

➤ Προσδιορισμός εννοιών

Πληροφορική: Επιστήμη που ασχολείται με τη συλλογή, ταξινόμηση, αποθήκευση, μετάδοση και χρησιμοποίηση δεδομένων που επεξεργάζονται ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Διαδίκτυο (Internet): Παγκόσμιο δίκτυο διασύνδεσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, που εξασφαλίζει επικοινωνία και παροχή διαφόρων υπηρεσιών.

Εικονικότητα: [μτφρ. του αγγλ. virtual] όρος της πληροφορικής για να χαρακτηρίσει μια κατάσταση η οποία δεν υφίσταται στην πραγματικότητα, αλλά υποδύεται την πραγματικότητα με τη βοήθεια του λογισμικού και των ανάλογων συσκευών.

Εικονική πραγματικότητα [μτφρ. του αγγλ. virtual reality] η δημιουργία από το λογισμικό και τις ανάλογες συσκευές μιας εικόνας ή περιβάλλοντος που μπορεί να φαίνονται στις αισθήσεις σαν πραγματικά

Η πληροφορική στην Ε.Ε.

	% πληθυσμού χωρίς καμία γνώση	% πληθυσμού με στοιχειώδεις γνώσεις	% πληθυσμού με γνώσεις υψηλού επιπέδου
Δανία	10	13	39
Σουηδία	11	20	32
Λουξεμβούργο	20	13	42
Γερμανία	21	23	22
Ην. Βασίλειο	25	16	31
Σλοβακία	29	17	19
Αυστρία	31	12	31
Εσθονία	37	16	29
Σλοβενία	39	12	27
Βρετανία	44	20	11
Πολωνία	46	19	13
Λιθουανία	53	10	18
Πορτογαλία	54	9	21
Κύπρος	54	9	15
Ουγγαρία	57	7	20
Ιταλία	59	5	19
Ελλάδα	65	12	9

❖ Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές

α. Θετικά

- Προγραμματισμός, οργάνωση ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.
- Αποθήκευση, ταξινόμηση πληροφοριών.
- Εκπαιδευτικές εφαρμογές.
- Επιστημονικά εργαλεία.
- Συνδυασμός πολλών μέσων (πολυμέσα) => πλουραλισμός.
- Ψυχαγωγία.
- Κέρδος χρόνου-χρήματος.
- Επικοινωνία (Διαδίκτυο).
- Ενημέρωση.

β. Αρνητικά

- Εξάρτηση από τη μηχανή.
- Μηχανοποίηση, τυποποίηση.
- Πνευματική αδρανοποίηση με τις υπερβολικές διευκολύνσεις.
- Αποχαύνωση, εθισμός στη χρήση.
- Προβλήματα υγείας.
- Συνθηματική γλώσσα.

“Στο διαδίκτυο, κανείς δεν ξέρει πως είσαι σκύλος.”

α. Διαδίκτυο

α. Θετικά

- Πληροφόρηση, ενημέρωση, επιμόρφωση.
- Θεματική ποικιλία.
- Εύκολη πρόσβαση σε κάθε είδους πληροφορία.
- Ψυχαγωγία.
- Διευκόλυνση οικονομικών και εμπορικών δραστηριοτήτων.
- Διάδοση πολιτισμικών στοιχείων, επαφή μεταξύ πολιτισμών.
- Διευκόλυνση διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Εκδημοκρατισμός της πληροφορίας και της γνώσης, ελευθερία έκφρασης.
- Δυνατότητες δημοσιοποίησης της προσωπικής δημιουργίας.
- Δυνατότητες ανταλλαγής απόψεων και διαλόγου.
- Δυνατότητες διασυνδέσεων => κριτική καλλιέργεια.

β. Αρνητικά

- Σύγχυση και αποπροσανατολισμός μέσα στην υπερ-πληροφόρηση.
- Δημοσιοποίηση της ανηθικότητας ή της «τρέλας» του καθενός.
- Κυριαρχία του ανούσιου και περιττού σε βάρος του ουσιαστικού και σημαντικού.
- Εγκληματικότητα.
- Παραβίαση προσωπικών δεδομένων, ιδιωτικής ζωής, επιχειρηματικών δεδομένων, κρατικών μυστικών.
- Εθισμός.
- Απομόνωση, απομάκρυνση από την οικογένεια και τον κοινωνικό περίγυρο.
- Εξάρτηση από την τεχνολογία, κυριαρχία της μηχανής, τεχνοκρατική αντίληψη.
- Κυριαρχία του πολιτισμού των ανεπτυγμένων επικοινωνιακά κρατών.

☒ Οι υπολογιστές στην εκπαίδευση

α. Θετικά

- Εμπλουτισμός και εκσυγχρονισμός της παρεχόμενης στους νέους γνώσης και πληροφόρησης εφόσον τα εκπαιδευτικά υπολογιστικά προγράμματα και το διαδίκτυο αποτελούν διαρκώς ανανεούμενες και αναβαθμιζόμενες τράπεζες δεδομένων.
- Άμβλυση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων μια και η τεχνολογική κατάρτιση θα αποτελεί προσόν όλων των νέων.
- Εφοδιασμός των νέων με τεχνολογική γνώση απαραίτητη τόσο για την επαγγελματική τους αποκατάσταση και δράση όσο και για τη διευκόλυνσή τους στην προσωπική τους ζωή.
- Πιο ενδιαφέρον μάθημα με την αξιοποίηση ελκυστικών υπολογιστικών προγραμμάτων, πολυμέσων, υπολογιστικού εποπτικού υλικού, του διαδικτύου κ.λπ.
- Ψυχαγωγική διάσταση στην εκπαιδευτική διαδικασία, που μπορεί να τονώσει το ενδιαφέρον των μαθητών για την εκπαιδευτική πράξη.
- Ερέθισμα για την πρωτοβουλία των μαθητών, καθώς η άντληση της γνώσης θα είναι στην ουσία δικό τους έργο, με την καθοδήγηση και τον έλεγχο, βέβαια, των καθηγητών.
- Γι' αυτό, φυσικά, οι νέοι θα ενστερνίζονται βαθύτερα τη γνώση που στην ουσία θα έχουν ανακαλύψει μόνοι τους, και η οποία θα είναι προσαρμοσμένη στα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες τους, αποδεσμευμένη από τη στατικότητα της παραδοσιακής γνώσης που παρέχεται από τα σχολικά εγχειρίδια και τους καθηγητές.
- Διασύνδεση σχολείων.

β. Κίνδυνοι

- Αποπροσανατολισμός του οικονομικού σχεδιασμού του εκπαιδευτικού συστήματος από άλλες σημαντικές υποδομές (βιβλιοθήκες, σπουδαστήρια, εργαστήρια, θέατρα, αίθουσες μουσικής, αθλητικές εγκαταστάσεις, αναβάθμιση των κτηριακών εγκαταστάσεων κ.λπ.) εξαιτίας της εστίασης της οργάνωσης και του προϋπολογισμού στους υπολογιστές, που, εκτός των άλλων, χρειάζονται και διαρκή αναβάθμιση.
- Απώλεια της σοβαρότητας και του κύρους στην εκπαιδευτική πρακτική εξαιτίας της επικυριαρχίας της ψυχαγωγίας με την οποία οι νέοι συνδέουν κυρίως τους υπολογιστές.
- Ενδεχόμενη αδυναμία της δημόσιας εκπαίδευσης να παρακολουθήσει τις εξελίξεις στους υπολογιστές και τα υπολογιστικά προγράμματα, γεγονός που θα οξύνει ανισότητες μεταξύ των νέων που φοιτούν στη δημόσια και στην ιδιωτική εκπαίδευση.
- Συρρίκνωση του ρόλου του δασκάλου και των ανθρωπίνων σχέσεων στη διδακτική πρακτική.
- Απειλή για τους μαθητές τα άχρηστα εκπαιδευτικά ή και επιβλαβή περιεχόμενα του διαδικτύου.
- Ο μαθητής δεν στηρίζεται στις δυνάμεις του και δεν ενισχύει την κριτική του ικανότητα.
- Προβλήματα στην οργάνωση για την ουσιαστική εκπαιδευτική αξιοποίηση των Η/Υ.

✎ Κοινωνική και εικονική πραγματικότητα

- Με τη λειτουργία των ΜΜΕ η εικόνα κυριαρχεί όλο και περισσότερο στη ζωή μας. Οι άνθρωποι περνούν όλο και περισσότερες ώρες της ζωής τους μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασης ή του ηλεκτρονικού τους υπολογιστή.
- Η πραγματικότητα αυτή τους αποκόπτει από τη βιωματική επαφή με όσα συμβαίνουν γύρω τους, στο άμεσο και το ευρύ κοινωνικό τους περιβάλλον. Τους καθιστά ουσιαστικά αμέτοχους θεατές των δρωμένων εξ αποστάσεως, γεγονός που μπορεί να αποδειχθεί καταστροφικό για την ίδια τους την προσωπικότητα, αλλά και για τη δημοκρατική κοινωνία, που απαιτεί ενεργούς και συμμετοχικούς, δραστήριους πολίτες.
- Ο άνθρωπος, έτσι, καταντά εκτός τόπου και χρόνου, έρχεται σε επαφή με το μακρινό, το παγκόσμιο, το φανταστικό, το σκηνοθετημένο, και χάνει το κοντινό, το άμεσο, το οικείο, το πραγματικό. Μ' αυτόν τον τρόπο εγκλωβίζεται σε έναν «εικονικό» κόσμο και συγχέει την πραγματικότητα με ό,τι βλέπει στην οθόνη, χωρίς να συνειδητοποιεί ότι αυτό μπορεί να τον αποπροσανατολίζει, να τον χειραγωγεί και να τον αποχαυνώνει. Παγιδεύεται από την ελκυστικότητα των εξωραϊσμένων εικόνων και του ευδαιμονισμού που αυτές εκπέμπουν και αρνείται να κοιτάξει τη ζωή κατάματα και να δράσει ενεργητικά για τη βελτίωση των όρων της ζωής του ίδιου και των άλλων.
- Ένας τέτοιος άνθρωπος διαμορφώνει, δυστυχώς, μια πλασματική αντίληψη για τον κόσμο, γεγονός που απογυμνώνει την προσωπικότητά του και τον καθιστά υποχείριο όσων ελέγχουν την εικόνα σήμερα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ

- ✎ Προσδιορισμός της έννοιας πολιτική
- ✎ Οι νέοι απέχουν από την πολιτική (ενδείξεις, αίτια, αποτελέσματα)

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ

- ✎ Προσδιορισμός εννοιών
- ✎ Αίτια
- ✎ Συνέπειες

ΠΡΟΣΠΟΙΗΣΗ

- ✎ Εκφάνσεις
- ✎ Αίτια
- ✎ Συνέπειες

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ

➤ Προσδιορισμός της έννοιας πολιτική

- Ο όρος πολιτική προκύπτει από τον αρχαιοελληνικό όρο «πόλις» που εσήμαινε το χώρο της οικονομικής, της κοινωνικής και της στρατιωτικής αυτάρκειας μιας πολιτικά συγκροτημένης ομάδας ατόμων. Μέσα στο χώρο της πόλεως, το άτομο, ο πολίτης, είχε τη δυνατότητα να βιώσει με πληρότητα τα όσα συνιστούσαν την ιδιότητά του μέσω της παιδείας και της συμμετοχής του στα κοινά.
- Σήμερα, ο όρος πολιτική δηλώνει τη συγκεκριμένη στάση και τις επιλογές μιας κοινωνίας όπως αυτές προσδιορίζονται από τη μορφή του πολιτεύματος και ασκούνται από την ομάδα που αναλαμβάνει το ρόλο της πολιτικής εξουσίας. Ωστόσο, η άσκηση της πολιτικής επηρεάζεται από τις πιέσεις που ασκούνται τόσο στο εσωτερικό της κοινωνίας (κόμματα, συνδικάτα εργαζομένων, ομάδες οικονομικών συμφερόντων κλπ) όσο και από πιέσεις που ασκούνται από εξωτερικούς παράγοντες (πολιτικές και στρατιωτικές συμμαχίες, οικονομικές σχέσεις κλπ).

➤ Οι νέοι απέχουν από την πολιτική

α. Ενδείξεις

- αδιαφορούν για την πολιτική κατάσταση της χώρας τους
- είναι απρόθυμοι να αφιερώσουν χρόνο, προκειμένου να πληροφορηθούν και να μάθουν
- αγνοούν τους όρους με τους οποίους διεξάγεται η πολιτική
- απέχουν από εκλογικές διαδικασίες
- πιστεύουν ότι στην πολιτική επικρατεί ασυδοσία και ότι αυτοί που την ασκούν υπηρετούν κομματικά συμφέροντα και αποβλέπουν στο προσωπικό όφελος

β. Αίτια

- ο αυταρχισμός των κομμάτων:
  - ↳ τα κόμματα με τη συμπεριφορά τους πείθουν ότι φροντίζουν μόνο για το δικό τους συμφέρον (αύξηση εκλογικού ποσοστού)
  - ↳ στα ίδια τα κόμματα υπάρχει έλλειμμα δημοκρατίας (υπερισχύει η φωνή ορισμένων, οι αποφάσεις λαμβάνονται ερήμην των κομματικών οργάνων)
- το αντιπροσωπευτικό σύστημα:
  - ↳ η πολιτική δημοκρατία σήμερα μοιραία έχει προσαρμοστεί στις συνθήκες που καθορίζονται από τη μεγάλη εδαφική έκταση και το πληθυσμιακό μέγεθος των χωρών, γεγονός που απομακρύνει συναισθηματικά τον πολίτη από αυτήν
  - ↳ η αμεσότητα έχει χαθεί και επιπλέον ο τύπος που -υποτίθεται- λειτουργεί σαν γέφυρα ανάμεσα στους πολίτες και την πολιτική, περισσότερο αποπροσανατολίζει παρά κατευθύνει και παιδαγωγεί
- η περιρρέουσα ηθική και κοινωνική ατμόσφαιρα:
  - ↳ η κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής -οι υλικές απολαύσεις, ο εύκολος πλουτισμός, η αποδυνάμωση της ηθικής αντίστασης απέναντι στις προκλήσεις- υπονομεύουν κάθε διάθεση για σοβαρή ενασχόληση με τα κοινά
  - ↳ συχνά αποκαλύπτεται ότι εκπρόσωποι του λαού, αλλά και κόμματα εμπλέκονται σε επιλήψιμες για την ιδιότητα και το κύρος τους υποθέσεις κι αυτό προκαλεί την απέχθεια των νέων
- τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι:
  - ↳ το πρόβλημα των σπουδών, η πτώση του ποιοτικού επιπέδου των πανεπιστημίων, ο κορεσμός των επαγγελμαμάτων, η ανεργία στις τάξεις των νέων επιστημόνων, η ανισότητα στις ευκαιρίες -εφόσον σε τέτοιες κρίσιμες καταστάσεις ανθούν τα μέσα- προκαλούν στους νέους το φαινόμενο της εσωστρέφειας

γ. Αποτελέσματα:

- η αδιαφορία των νέων για την πολιτική επιβραδύνει την πολιτικοποίηση τους, επομένως και την οργανική ένταξή τους στην κοινωνία
- μια μεγάλη ομάδα νέων μεταβάλλεται σε απαθείς παρατηρητές των πολιτικών δρωμένων, γεγονός που λειτουργεί υπονομευτικά για το μέλλον της δημοκρατίας
- η αδιαφορία μοιραία γεννά τον ιδεολογικό αντίποδα του ακραίου φανατισμού, που εκδηλώνεται με πράξεις και ενέργειες οι οποίες προκαλούν την αντίδραση των κατασταλτικών μηχανισμών του κράτους

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ

➤ Προσδιορισμός εννοιών

Λαϊκότητα: το γνώρισμα του λαϊκού, η απλότητα στους τρόπους συμπεριφοράς και στην εμφάνιση, η γνήσια λαϊκή έκφραση, που πηγάζει εκεί όπου ο λαός πράγματι αυτονομείται και αυτοπροσδιορίζεται. Η λαϊκότητα καλλιεργείται σε δημοκρατικό πολίτευμα που σέβεται τα δικαιώματα του ανθρώπου και προβάλλει τις εθνικές και πολιτιστικές αξίες.

Λαϊκισμός: η κατ' επίφαση λαϊκότητα, η χρήση των λαϊκών στοιχείων με στόχο την εξυπηρέτηση ιδιοτελών σκοπιμοτήτων, η μίμηση του λαϊκού στοιχείου. Καλλιεργείται όπου ο λαός υποκαθίσταται στην έκφραση και κηδεμονεύεται από τους δήθεν εκφραστές του.

➤ Ο λαϊκισμός απαντάται:

α) Στην πολιτική ζωή: η υποσχესιολογία, η κινδυνολογία, η παροχολογία, η ρατσιστική και φασιστική ιδεολογία, η κολακεία κοινωνικών ομάδων, η συχνή επίκληση στο συμφέρον του λαού για δημαγωγικούς λόγους, η δικαίωση ακραίας συλλογικής συμπεριφοράς, η ιδεολογική πόλωση, η υιοθέτηση αγοραίου λόγου.

β) Στην εκπαίδευση: οι υψηλές βαθμολογίες, η οικειότητα με τους μαθητές, η χαλαρότητα κατά την εξέταση, ο υπερβολικός φιλελευθερισμός.

γ) Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης: τα έντυπα με σκανδαλοθηρικά θέματα, οι ηχηροί τίτλοι (πρωτοσέλιδα) εφημερίδων, τα ριάλιτι σόου.

δ) Στον αθλητισμό: η ηρωοποίηση των αθλητών, η χρησιμοποίηση του αθλητισμού για την εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων, η ενίσχυση του φανατισμού, η ενασχόληση με τα πιο λαοφιλή αθλήματα.

ε) **Στην τέχνη:** η κυριαρχία της μαζικής κουλτούρας, η πορνογραφία, η ροζ λογοτεχνία, τα ευτελή θεάματα σε πολιτιστικούς χώρους, η προώθηση προϊόντων υποκουλτούρας από τα Μ.Μ.Ε., η βία και ο φθηνός ερωτισμός σε κινηματογραφικές ή τηλεοπτικές ταινίες.

α. Αίτια του λαϊκισμού

- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του λαού, η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας, η αποδυναμωμένη κριτική και αξιολογική ικανότητά του συντελούν ώστε να δέχεται άκριτα οτιδήποτε προβάλλεται ως πρότυπο.
- Η εξειδίκευση και η απομνημόνευση οδηγούν στη μονομέρεια και το μονολιθικό τρόπο σκέψης.
- Η πολυπραγμοσύνη του σύγχρονου ανθρώπου υποβάθμισε το ενδιαφέρον για πνευματική καλλιέργεια.
- Οι λαϊκιστές εκμεταλλεύονται την ανικανότητα του λαού να αναλύει τις καταστάσεις, την απολιτικοποίηση, την αδυναμία διαμόρφωσης πολιτικής άποψης και μετατρέπουν το λαό σε φερέφωνο.
- Η κρίση των ηθικών αξιών, η ηθική χαλάρωση, η απουσία ηθικών αντιστάσεων, η προβολή διαφόρων μορφών υποκουλτούρας, ο αμοραλισμός.
- Η εξυπηρέτηση οικονομικών και πολιτικών σκοπιμοτήτων με την προβολή πολιτικών, κοινωνικών, αθλητικών και καλλιτεχνικών ινδαλμάτων τα οποία ικανοποιούν τη λαϊκή συνείδηση.
- Τα Μ.Μ.Ε γίνονται όργανα προπαγανδιστικά και μεταβάλλουν το σύγχρονο άνθρωπο σε παθητικό δέκτη, χειραγωγούν την κοινή γνώμη και παραλύουν την κρίση, τη σκέψη, τη βούληση.
- Η διάθεση για φανατισμό και αποπροσανατολισμό του πλήθους από κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα.
- Ο πολίτης μεταθέτει τις ευθύνες της αποτυχίας του στους πολιτικούς και τους συμπολίτες του, γίνεται αδιάφορος για τα κοινά, εγωκεντρικός. Εύκολα δελεάζεται και προσηλυτίζεται.

β. Συνέπειες του λαϊκισμού

- Εξαπατάται ο λαός και υποκαθίσταται γιατί οι λαϊκιστές προβάλλονται ως εκφραστές του.
- Ο λαϊκισμός νοθεύει τη γνησιότητα του αυθεντικού λαϊκού πνεύματος και κάνει τη ζωή μας υποκριτική.
- Πολιτιστική υποβάθμιση του λαού, μαζοποίηση, εφησυχασμός, αδρανοποίηση του λαού στο περιθώριο των εξελίξεων.
- Παραβιάζει την αξιοκρατία, υποτιμά τις καθιερωμένες αξίες και προβάλλει τρόπους συμπεριφοράς που προάγουν την υποκουλτούρα.
- Εκφυλίζει τη δημοκρατία γιατί προβάλλει ινδάλματα και χαρισματικούς ηγέτες που μπορούν με απλότητα να πλησιάζουν το λαό.
- Ανυπαρξία ουσιαστικής συμμετοχής στα κοινά, υπονόμηση των πολιτικών θεσμών και των δημοκρατικών αρχών.
- Κολακεύει τα πάθη και τις αδυναμίες του λαού για να τον παρασύρει και να τον ετεροπροσδιορίσει.
- Προσπαθεί να λύσει σημαντικά προβλήματα προτείνοντας υπεραπλουστευτικές λύσεις.
- Υποβαθμίζει την εθνική παράδοση χρησιμοποιώντας τη ως μέσο προσέγγισης του λαού.

ΠΡΟΣΠΟΙΗΣΗ

α. Εκφάνσεις της προσποίησης

- Προσποίηση στον χώρο της Πολιτικής. Οι πολιτικοί μπορεί να προσποιούνται λαϊκίστικα ενδιαφέρον για το λαό και τα προβλήματά του και να αποκρύπτουν μια πραγματικότητα ιδιοτέλειας, διαφθοράς, διαπλοκής.
- Οι διπλωματικές σχέσεις, επίσης, χαρακτηρίζονται από προσποίηση. Συχνά εξωραϊζονται πολιτικές στο διεθνές στερέωμα ως νόμιμες και ανθρωπιστικές, ενώ στο παρασκήνιο εξυπηρετούν συμφέροντα ασχέτως κόστους.
- Ένας χώρος στον οποίο κατ' εξοχήν εκδηλώνεται προσποίηση είναι αυτός των ΜΜΕ και της δημοσιογραφίας. Οι δημοσιογράφοι προσποιούνται ενδιαφέρον για την ενημέρωση και την αφύπνιση των πολιτών και διατυμπανίζουν ότι οι επιλογές τους έχουν να κάνουν με τις προτιμήσεις και τις ανάγκες του κοινού, ενώ στην πραγματικότητα λειτουργούν ιδιοτελώς, εμπορικά, ματαιόδοξα και σε κλίμα διαπλοκής με πολιτικούς και οικονομικούς κύκλους της κοινωνίας.
- Η διαφήμιση, επίσης, παρουσιάζει μια εξιδανικευμένη εικόνα για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προβάλλει, αποκρύπτοντας τη βαθύτερη στοχοθεσία της, που είναι η προαγωγή του καταναλωτισμού.
- Στο πεδίο της Τέχνης, οι καλλιτέχνες υποκρίνονται αυθορμητισμό, πρωτοτυπία και προβληματισμό, ενώ στην πραγματικότητα ενδιαφέρονται για την εμπορική τους επιτυχία και υιοθετούν τις επιταγές των «βιομηχανιών της τέχνης», που τους κατευθύνουν στη στείρα αντιγραφή «καλουπιών επιτυχίας».
- Στον χώρο της εργασίας, οι εργαζόμενοι πολύ συχνά υποκρίνονται τόσο απέναντι στην εργοδοσία όσο και απέναντι στους συναδέλφους τους, για να εξασφαλίσουν ευνοϊκές συνθήκες για την εργασιακή τους αναβάθμιση ή για να κυριαρχήσουν ύπουλα στον εργασιακό ανταγωνισμό.

- Προσποίηση, βεβαίως, εκδηλώνεται και σε οποιαδήποτε οικογενειακή ή διαπροσωπική σχέση, από το αθώο ψέμα, μέχρι τη διάθεση εκμετάλλευσης του άλλου και εξαργύρωσης της σχέσης.
- Ο άνθρωπος, τέλος, υποκρίνεται στη σχέση με τον εαυτό του, αυταπατώμενος.

β. Αίτια – στόχοι προσποίησης

- Ανάγκη σύμπλευσης με τις κοινωνικές συμβάσεις με στόχο την κοινωνική αποδοχή.
- Μαζοποίηση, ισοπέδωση των ανθρώπων από τα πρότυπα που καταγιγιστικά προβάλλονται στην κοινωνία.
- Αδύναμη προσωπικότητα. Ο άνθρωπος προσπαθεί να δείξει κάτι άλλο απ' αυτό που είναι, γιατί δεν έχει αυτοπεποίθηση και δεν αισθάνεται αυτόνομος και ολοκληρωμένος. Δανείζεται στοιχεία από τα προβαλλόμενα πρότυπα για να αισθανθεί εσωτερική πλήρωση.
- Συμφεροντολογία, ιδιοτέλεια. Ο άνθρωπος προσποιείται για να επιτύχει αδιαφανείς στόχους, παραπλανώντας και εκμεταλλευόμενος τους άλλους.
- Προσπαθεί επίσης να αυτοπροβληθεί υποκρινόμενος και να αναβαθμίσει το κύρος του στον κοινωνικό του κύκλο.
- Εκδηλώνεται, επίσης, υποκρισία και από κακία, φθόνο, ζήλεια, με στόχο τη βλάβη του άλλου.
- Ο άνθρωπος μπορεί να υποκρίνεται αυταπατώμενος, επειδή αρνείται να κοιτάξει την αλήθεια για τον εαυτό του κατάματα.
- Μπορεί, ακόμα, να προσποιείται από καλή προαίρεση, για να προστατεύσει έναν οικείο του από τις ψυχικές επιπτώσεις της αλήθειας.
- Τέλος, η προσποίηση και η υποκρισία μπορεί να εκπορεύεται από διάθεση για χιούμορ, για πείραγμα, για δημιουργία κωμικής ατμόσφαιρας.

γ. Επιπτώσεις της προσποίησης

- Χάνεται η αλήθεια. Κυριαρχεί το ψέμα, η απάτη, ο φανακισμός και ο φαρισαϊσμός.
- Χάνεται ο αυθορμητισμός και η αυθεντικότητα, η γνησιότητα στην ανθρώπινη συμπεριφορά και στην κοινωνική δραστηριότητα. Τα πάντα τελματώνονται στις επιταγές των τύπων και του κομφορμισμού.
- Η γνησιότητα και η υπεράσπιση της αλήθειας κατανοούν αδυναμία και γίνονται αντικείμενο κοροϊδίας και υποτίμησης.
- Κυριαρχεί η παραπλάνηση και ο αποπροσανατολισμός. Τα ιδιοτελή, συμφεροντολογικά, υστερόβουλα, κερδοσκοπικά κίνητρα της δράσης ατόμων και ομάδων συγκαλύπτονται επιδέξια, η κοινή γνώμη αποπροσανατολίζεται, άγεται και φέρεται ποικιλοτρόπως, με αποτέλεσμα οι επιτήδριοι υποκριτές να κερδίζουν με κάθε τρόπο και ο λαός να γίνεται θύμα εκμετάλλευσης και εμπαιγμού.
- Βρίσκει πεδίο δράσης λαμπρόν ο λαϊκισμός και η χειραγώγηση των μαζών. Επιδέξιοι άνθρωποι σε διάφορους χώρους προσποιούνται λαϊκότητα για να κερδίσουν εκμεταλλεόμενοι το λαϊκό αίσθημα και τα απωθημένα του λαού.
- Προβάλλεται μια εικονική, ευδαιμονιστική, λαμπερή πραγματικότητα, που θαμπώνει τον λαό και τον καθιστά φαντασιόπληκτο, προξενώντας του υπαρξιακό αδιέξοδο και συμπλέγματα κατωτερότητας.
- Εξαπλώνεται η καχυποψία απέναντι στον συνάνθρωπο, που υποσκάπτει ανεπανόρθωτα τις κοινωνικές σχέσεις και δημιουργεί στους ανθρώπους αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- ✦ Προσδιορισμός της έννοιας
- ✦ Μορφές οικογένειας
- ✦ Λειτουργίες της οικογένειας (αναπαραγωγική, οικονομική, κοινωνικοποιητική, ψυχολογική)
- ✦ Κρίση της οικογένειας (ενδείξεις, αίτια)
- ✦ Προϋποθέσεις ορθής λειτουργίας της οικογένειας

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

➤ Προσδιορισμός της έννοιας

- Η θεσμοθετημένη και με νομικό καθεστώς βιοκοινωνική ομάδα ανθρώπων που στηρίζεται σε συγγένεια αίματος και τα μέλη της συνδέονται με κοινό τρόπο ζωής, κάτω από κοινή στέγη, με κύρια βάση την αλληλοβοήθεια και την αμοιβαία ευθύνη.
- Η έννοια της οικογένειας συνδέεται ιστορικά με αυτήν του γάμου (χωρίς όμως η σύνδεση αυτή να είναι απαραίτητη).
- Ο θεσμός της οικογένειας, όπως και ο γάμος, περιβάλλονται με νομικό κύρος, για να ανταποκριθούν στους σκοπούς της και να κρατηθούν όσο γίνεται σταθερότερα.
- Αν εξετάσουμε την ετυμολογία του όρου «οικογένεια» θα διαπιστώσουμε ότι ο όρος είναι σύνθετος από τις λέξεις **οίκος** και **γένος**: η γενιά που διαμένει στο ίδιο σπίτι. Όταν λοιπόν μιλάμε για οικογένεια, στην ουσία αναφερόμαστε στο γάμο δύο (τουλάχιστον στο χριστιανικό κόσμο) ατόμων διαφορετικού φύλου που αποφάσισαν να ζήσουν μαζί και να κάνουν παιδιά.
- Η οικογένεια αποτελεί μεταβλητό θεσμό της κοινωνίας. Η μορφή της, ο τρόπος σχηματισμού της, οι όροι ζωής της, οι ανάγκες, οι λειτουργίες της, οι σχέσεις των μελών της, μεταβάλλονται.

☞ **Μορφές οικογένειας¹:**

- **Μητριαρχική** (πρωτόγονες κοινωνίες).
- **Εκτεταμένη:** Στις αρχές του 20ού αιώνα στην Ελλάδα η οικογένεια περιλαμβάνει τους γονείς και τα παντρεμένα παιδιά και ονομάζεται εκτεταμένη. Όλοι δουλεύουν, κανείς δεν εξαιρείται, ούτε οι γέροντες ούτε τα παιδιά.
- **Πυρηνική:** Κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα οι κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές (εγκατάλειψη της υπαίθρου, αστικοποίηση) επηρέασαν την οικογένεια ως προς τη δομή, το μέγεθος και τις λειτουργίες της. Ενώ στις αγροτικές κοινωνίες παρατηρείται αυτός ο άκαμπτos διαχωρισμός των φύλων, στις σύγχρονες αστικές κοινωνίες οι σχέσεις που αφορούν την οικογένεια εμφανίζονται πιο ελαστικές.
- Στην Ελλάδα, στα αστικά κέντρα, η οικογένεια περιλαμβάνει συνήθως τους γονείς και τα ανύπαντρα παιδιά και ονομάζεται πυρηνική ή συζυγική οικογένεια.
- Στο πλαίσιο της πυρηνικής οικογένειας η γυναίκα εργάζεται συνήθως και εκτός σπιτιού και αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά με τη σύζυγο της εκτεταμένης οικογένειας.
- **Οι νέες μορφές οικογενειακής συμβίωσης** στο πλαίσιο της πυρηνικής οικογένειας είναι:
  - ➔ Η **οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας**, στην οποία και οι δύο σύζυγοι εργάζονται και επομένως οι ρόλοι διαμορφώνονται σε σχέση με τις επαγγελματικές ασχολίες τους και τα πρότυπα αξιών τους. Στην περίπτωση αυτή η συζυγική σχέση οικοδομείται με βάση τη συνεργασία.
  - ➔ Η **ελεύθερη συμβίωση** (συγκατοίκηση χωρίς γάμο), η οποία συναντάται όλο και περισσότερο σε πολλές χώρες της Ευρώπης και στηρίζεται κυρίως σε ατομικές επιλογές.
  - ➔ Η **μονογονεϊκή οικογένεια**, η οποία αποτελείται συνήθως από την άγαμη μητέρα ή από το διαζευγμένο ή χήρο γονέα με τα παιδιά. Οι μονογονεϊκές οικογένειες στην Ελλάδα αποτελούσαν το 6% του συνόλου των νοικοκυριών το 1991 και το 9% το 2001.
  - ➔ Η **οικογένεια δεύτερου γάμου**, η οποία έχει προκύψει από την αύξηση των διαζυγίων, που προκαλεί με τη σειρά της τη δημιουργία οικογενειών δεύτερου (ή τρίτου) γάμου του ενός ή και των δύο συζύγων.

---

1. Από το βιβλίο της Κοινωνιολογίας της Γ' Λυκείου

α Λειτουργίες της οικογένειας :

α) Αναπαραγωγική λειτουργία :

Με τη δημιουργία παιδιών εξασφαλίζεται η βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας.

β) Οικονομική λειτουργία :

Στις σύγχρονες αστικές και βιομηχανικές κοινωνίες, τα μέλη της οικογένειας εργάζονται έξω από τον οίκο και κερδίζουν το ατομικό τους εισόδημα. Έτσι, αυτονομούν την παραγωγική τους ικανότητα αλλά και την καταναλωτική τους συμπεριφορά. Οι οικογένεια πάντως φροντίζει για την οικονομική επιβίωση, προστασία και στήριξη των μελών της, τη σωματική ακεραιότητα και την υγεία τους.

γ) Κοινωνικοποιητική λειτουργία :

- Από τις σπουδαιότερες λειτουργίες της οικογένειας, που δεν περιορίζεται μόνο στην κοινωνικοποίηση των παιδιών αλλά καθοδηγεί την αναπροσαρμογή στάσεων και συμπεριφορών, προκειμένου τα μέλη της να ανταποκριθούν στους διαρκείς κοινωνικούς μετασχηματισμούς.
- Προσφέρει στο άτομο τη δυνατότητα να αναπτύξει μηχανισμούς ταύτισης, μέσω των οποίων υιοθετεί συμπεριφορές και καλλιεργεί πρότυπα.
- Αποτελεί πρωτογενή φορέα κοινωνικοποίησης του ατόμου. Του αναπτύσσει την αίσθηση συλλογικότητας, διδάσκοντας την υπαγωγή του "εγώ" στο "εμείς", την υπακοή σε κανόνες και σε πρότυπα, ώστε να συνυπάρχει ομαλά με τους άλλους και να διαμορφώνει κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά.
- Καλλιεργεί την υπευθυνότητα μέσω ανάληψης πρωτοβουλιών, ώστε το άτομο να αναγνωρίζει τα όρια της ελευθερίας και δράσης του, αλλά και τις ευθύνες που μπορεί να αναλάβει.
- Καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση και το ενδιαφέρον του νέου για τα κοινά, ενισχύει την πολιτική του προσωπικότητα, εμφυσώντας του τη διάθεση για αγώνα ενάντια σε κάθε μορφή βίας και παραβίασης, επιθετικότητας, φανατισμού, δογματισμού, ρατσισμού, πολέμου, φτώχειας, εγκατάλειψης.
- Μέγιστος ο ρόλος της οικογένειας στη δημοκρατική πολιτικοποίηση του νέου. Ως μελλοντικός πολίτης, ο νέος μαθαίνει να κατανοεί συνειδητά τους πολιτικούς θεσμούς και το πολιτικό σύστημα της χώρας. Πειθαρχεί στους

νόμους, σέβεται τα δικαιώματα των άλλων, υλοποιεί τα καθήκοντά του, αντιστέκεται στην κερδοσκοπία και την τυποποίηση.

δ) Ψυχολογική λειτουργία :

- Αφορά στην ικανοποίηση της ανάγκης των ατόμων να αισθάνονται ασφαλή.
- Καλύπτει ψυχολογικά κενά και προβάλλει συναισθήματα και δεξιότητες (τρυφερότητα, στοργή, αγάπη, ομαδικότητα, επικοινωνία, εκμυστηρεύσεις), στοιχεία απαραίτητα για τη συναισθηματική του ισορροπία.
- Διαμορφώνει και ενισχύει την προσωπικότητα, καθοδηγεί, προβάλλει πρότυπα, ηθικές και ανθρωπιστικές αξίες, ηθικοποιεί, ενώ παράλληλα ενδυναμώνει και στηρίζει το άτομο, όταν αυτό βιώνει την απόρριψη ή αισθήματα κατωτερότητας.

α) Κρίση της οικογένειας :

α) Ενδείξεις της κρίσης :

- Μεγάλη αύξηση του αριθμού διαζυγίων
- Συγκρούσεις
- Έλλειψη αμοιβαίου σεβασμού
- Εγκατάλειψη οικογενειακής στέγης
- Μείωση γάμων και προτίμηση συμβίωσης

β) Αίτια της κρίσης :

- Ο εγωκεντρισμός, ο ατομικισμός κλονίζουν τον οικογενειακό θεσμό και εγκαταλείπεται το πνεύμα της συλλογικότητας και της αλληλοκατανόησης. Οι άνθρωποι υπερτονίζουν τα ατομικά τους στοιχεία και ανταγωνίζονται ο ένας τον άλλο.
- Ο ταχύρρυθμος και ασθματικός τρόπος ζωής, η συνθετότητα και η πολυπλοκότητα των σύγχρονων κοινωνιών, οι αυξημένες απαιτήσεις αποξενώνουν και απομονώνουν την οικογένεια και τα μέλη της.
- Ο σύγχρονος βιομηχανοποιημένος τρόπος ζωής και οι υπερβολικές απαιτήσεις φθείρουν την επικοινωνία των μελών της οικογένειας, που εντατικοποιούν την εργασία τους και αναλώνονται σε έναν διαρκή αγώνα για επιβίωση.
- Η επικράτηση του τεχνοκρατικού μοντέλου, η καταναλωτική νοοτροπία και ο υλικός ευδαιμονισμός αλλοτριώνουν την οικογένεια και προβάλλουν ως πρότυπα διαπαιδαγώγησης την παροχή υλικών κινήτρων και δώρων.
- Η απώλεια παραδοσιακών λειτουργιών της οικογένειας (εκπαίδευση, αγωγή, περίθαλψη, ψυχαγωγία) αποδυναμώνουν το ρόλο της και μειώνουν την αποστολή της.
- Η κρίση των ηθικών αξιών, ο εκμοντερνισμός των σύγχρονων ζευγαριών, ο άκρατος φιλελευθερισμός αλλοιώνουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα της οικογένειας.
- Η διεύρυνση του χάσματος των γενεών, η ασυνέπεια, η υπερπροστασία, η αυταρχικότητα.
- Η πρόωμη κοινωνικοποίηση των νέων, οι προσλαμβάνουσες παραστάσεις από τα Μ.Μ.Ε., η απομάκρυνση των νέων από την οικογένεια για σπουδές

αποδυναμώνουν το γονεϊκό πρότυπο και αναζητούνται πρότυπα και αξίες από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

- Τα οικονομικά ή επαγγελματικά προβλήματα και η ανασφάλεια επηρεάζουν την απόφαση των ανθρώπων να δημιουργήσουν οικογένεια, πολλοί επιδιώκουν την απλή συμβίωση.
- Η έλλειψη συντονισμού στις υποχρεώσεις του ζευγαριού, η εξαντλητική εργασία, το κυνήγι της καριέρας, απομακρύνουν το ζευγάρι και διευκολύνουν τη σύναψη εξωσυζυγικών σχέσεων.
- Η εξίσωση των δύο φύλων, η τάση για οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας και η έξοδος της στον παραγωγικό χώρο την απομακρύνει από τον παραδοσιακό της ρόλο μέσα στην οικογένεια.
- Οι πολλαπλοί ρόλοι, με τους οποίους είναι επιφορτισμένη η γυναίκα (σύζυγος, σύντροφος, εργαζόμενη, μητέρα, νοικοκυρά) της δημιουργούν σύγχυση, ελαχιστοποιούν τον ελεύθερο χρόνο της και την αναγκάζουν να παραμελεί συχνά και τον εαυτό της και τα «οικογενειακά καθήκοντα».

α Προϋποθέσεις ορθής λειτουργίας της οικογένειας :

- Να συνειδητοποιηθεί η αξία και ο αναντικατάστατος ρόλος του θεσμού της οικογένειας στη διαπαιδαγώγηση, κοινωνικοποίηση αλλά και στη συναισθηματική εξέλιξη των νέων.
- Μέσω του διαλόγου μπορούν να επιλυθούν οι διαφορές, να καλλιεργηθεί ο σεβασμός, να επαναπροσδιορισθούν οι σχέσεις γονέων και τέκνων, ώστε τα παιδιά να διαπαιδαγωγούνται σωστά και να ζουν σε ήρεμο οικογενειακό περιβάλλον.
- Να διευθετηθούν οι ρόλοι των δύο φύλων, ώστε να μη λειτουργούν ανταγωνιστικά αλλά ισότιμα και συμπληρωματικά, με κατανόηση και αλληλοσεβασμό, αναγνωρίζοντας ο ένας την προσωπικότητα του άλλου.
- Η επιλογή συντρόφου πρέπει να γίνεται με κριτήριο την εκτίμηση, την προσωπικότητα και τις αξίες που χαρακτηρίζουν έναν άνθρωπο, ώστε να μπορεί να επιτελέσει με συνέπεια και υπευθυνότητα το έργο της διαπαιδαγώγησης.
- Οι νέοι γονείς πρέπει να συνειδητοποιήσουν τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη γέννηση των παιδιών.
- Οι γονείς πρέπει να αφιερώνουν χρόνο στα παιδιά τους, να προσαρμόζονται στα δεδομένα της εποχής, στις αναζητήσεις και τις φιλοδοξίες των νέων.
- Ο υπερπροστατευτισμός δημιουργεί ψυχολογικά προβλήματα στους νέους και τάσεις απομάκρυνσης από την οικογένεια. Οι γονείς πρέπει να δίνουν ελευθερίες στα παιδιά τους, στο πλαίσιο της πειθαρχίας και όχι της ασυδοσίας.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ - ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

- ☒ Η γυναίκα τη σύγχρονη εποχή
- ☒ Η γονική ευθύνη για την ανατροφή των παιδιών

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ - ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Η ανισοτιμία των δυο φύλων είναι κοινωνικό φαινόμενο που οφείλεται σε ιστορικά και κοινωνικά αίτια, λόγω του καταμερισμού δραστηριοτήτων επιβίωσης, με βάση τις ανάγκες κάθε ιστορικοκοινωνικής περιόδου και τις δυνατότητες των φύλων να ανταποκριθούν σε αυτές.

Σύγκριση ρυθμίσεων Οικογενειακού Δικαίου	
Πριν από το 1983	Μετά το 1983 (Ν. 1329/83)
Προσωπικές σχέσεις των συζύγων <i>Ο ανήρ είναι η κεφαλή της οικογένειας και αποφασίζει περί παντός ό,τι αφορά το συζυγικό βίο.</i>	Προσωπικές σχέσεις των συζύγων <i>Οι σύζυγοι αποφασίζουν από κοινού περί παντός ό,τι αφορά το συζυγικό βίο.</i>
Περιουσιακές σχέσεις συζύγων <i>Προικώο σύστημα.</i>	Περιουσιακές σχέσεις συζύγων <i>Κατάργηση προικώου συστήματος. Αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα.</i>
Σχέσεις γονέων και παιδιών <i>Πατρική εξουσία.</i>	Σχέσεις γονέων και παιδιών <i>Γονική μέριμνα. Ενηλικίωση του παιδιού με τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του.</i>

☞ Η γυναίκα τη σύγχρονη εποχή

- Δημιουργεί οικογένεια, μεγαλώνει και διαπαιδαγωγεί τα παιδιά της.
- Αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στη λήψη αποφάσεων και στη διεκπεραίωση των οικογενειακών υποχρεώσεων.
- Δρα κοινωνικά και αγωνίζεται σε όλους τους τομείς της ζωής (οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό, επιστημονικό).
- Απολαμβάνει ελευθερία, απαλλαγμένη από προκαταλήψεις και δόγματα.
- Αποφασίζει ελεύθερα στην προσωπική της ζωή, επιλέγει μόνη το σύντροφό της, συζεί χωρίς γάμο.

α) Κατάκτηση νομικής ισότητας

Στην οικογενειακή ζωή

- Αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου υπέρ της γυναίκας ώστε να έχει προσωπική και κοινωνική ελευθερία.
- Διατηρείται και προβάλλεται το πατρικό όνομα της γυναίκας που τονώνει την προσωπικότητα της και τη συμμετοχή της σε όλους τους τομείς της δραστηριότητάς της.
- Προσαρμόζεται το οικογενειακό δίκαιο στην αρχή της ισότητας και καταργείται ο θεσμός της προίκας.

Στην επιστήμη

- Η γυναίκα μορφώνεται χειραφετείται πνευματικά και σταδιοδρομεί σε οποιαδήποτε επιστήμη ή επαγγελματικό χώρο.

Στην εργασία

- Το δικαίωμα ίσης αμοιβής έναντι ίσης εργασίας την εξίσωσε μισθολογικά με τον άνδρα.
- Εισέρχεται δυναμικά στην παραγωγική διαδικασία συμμετέχει σε αποφάσεις για την κατασκευή σημαντικών έργων, αναλαμβάνει διευθυντικούς ρόλους και παίρνει διοικητικές πρωτοβουλίες.
- Απασχολείται ισότιμα σε χώρους τεχνολογίας, πληροφορικής, θετικών επιστημών στους οποίους για πολλά χρόνια εργάζονταν αποκλειστικά μόνο άνδρες.
- Απολαμβάνει την κοινωνική ασφάλιση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- Προστατεύεται η μητρότητα και παρέχονται διευκολύνσεις στη μητέρα, οι οποίες αυξάνονται και βελτιώνονται: άδεια τοκετού, μειωμένο ωράριο εργασίας για τη μητέρα με βρέφος ή ανήλικο παιδί, επιδόματα για ύπανδρες ή ανύπανδρες μητέρες με ανήλικο παιδί, γονικές άδειες.
- Επετεύχθη η απόκτηση επιδόματος ανθυγιεινής εργασίας, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας, η κατάργηση των διακρίσεων εις βάρος της γυναίκας στο χώρο της εκπαίδευσης και της επιστήμης.
- Συνδικαλίζεται και προασπίζεται τα επαγγελματικά της δικαιώματα.

Στην πολιτική

- Εξασφάλισε το δικαίωμα του «εκλέγειν» και «εκλέγεσθαι», δραστηριοποιείται πολιτικά και σταδιοδρομεί ως βουλευτής, υπουργός, πρωθυπουργός.

Στον αθλητισμό

- Συμμετέχει και διακρίνεται στον αθλητισμό ισότιμα με τους άνδρες .

Στην τέχνη

- Ισότιμη παρουσία και στο χώρο της τέχνης όπου με την ευαισθησία της προσφέρει κατάλληλο έδαφος για την καλλιέργεια των τεχνών.

β) Κοινωνική ανισότητα – Τα προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν

Στην κοινωνική – οικογενειακή ζωή

- Η πολλαπλότητα και συνθετότητα των ρόλων με τους οποίους επιφορτίζεται η γυναίκα και η έλλειψη θέλησης του άνδρα να συμβάλει ισότιμα στις οικιακές και οικογενειακές υποχρεώσεις εξαντλούν ψυχικά και σωματικά τη γυναίκα.
- Η αδυναμία σωστής διαπαιδαγώγησης και ανατροφής των παιδιών αποδίδεται στην απουσία της μητέρας από την οικογένεια λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Στην εργασία

- Παρατηρείται άνιση και ρατσιστική μεταχείριση των γυναικών στον επαγγελματικό χώρο. Είναι ευρέως διαδεδομένη η αντίληψη ότι οι γυναίκες δεν έχουν ηγετικές ικανότητες, κάτι που τις αποστερεί από ευκαιρίες να αναλαμβάνουν ανώτερα καθήκοντα.
- Εξακολουθεί να είναι θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης.
- Πολλοί εργοδότες θεωρούν τη μητρότητα και τις υποχρεώσεις που εκπορεύονται από αυτή κώλυμα για την πρόσληψη γυναικών στον εργασιακό χώρο.
- Στον ιδιωτικό κυρίως τομέα δεν παρέχονται διευκολύνσεις στις ύπανδρες και κυρίως στις ανύπανδρες μητέρες.

Στην πολιτική

- ➔ Ο ανδροκρατισμός και ο των κομμάτων περιθωριοποιεί τα γυναικεία προβλήματα και τα γυναικεία μέλη.

Στα Μ.Μ.Ε

- ➔ Η γυναίκα παρουσιάζεται κατά κανόνα πειθήνια, υποτακτική, αφελής, νοικοκυρά, εξαρτημένη από τα αγαθά του καταναλωτισμού.
- ➔ Στα τηλεπαιχνίδια εμφανίζεται ως κινούμενο σκηνικό, συμπλήρωμα της διακόσμησης.

γ) Για την επίτευξη της ισοτιμίας

- Να αλλάξει η νοοτροπία ανδρών και γυναικών, με επαναπροσδιορισμό του ρόλου τους.
- Να διαπαιδαγωγούνται ισότιμα τα παιδιά ανεξάρτητα από το φύλο τους.
- Να καταδικάζεται κάθε ενέργεια που προσβάλλει τη γυναικεία αξιοπρέπεια.
- Η παιδεία και η πλατεία μόρφωση θα προσφέρει στη γυναίκα δυνατότητες, ελευθερίες και δικαιώματα, ενώ θα προάγει τον αυτοσεβασμό, τον αλληλοσεβασμό, την αλληλοκατανόηση και υποστήριξη ανάμεσα στα φύλα.
- Η δημιουργική και παραγωγική εργασία θα της εξασφαλίσουν οικονομική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία.

α Η γονική ευθύνη για την ανατροφή των παιδιών

Η απλούστερη έκφραση της ισοτιμίας των δυο φύλων και η ανάδυση της «οικιακής δημοκρατίας» εκφράζεται στην ισότιμη κατανομή των οικογενειακών ευθυνών.

α) Περιορισμένη η συμμετοχή των ανδρών στις ανάγκες της οικογένειας

- Η νομοθετική κατοχύρωση της ισότητας των δυο φύλων δεν συνέβαλε στην κοινωνική εμπέδωσή της.
- Ακόμα και σήμερα η γυναίκα αναλαμβάνει σχεδόν αποκλειστικά τις οικιακές ασχολίες και τη φροντίδα των παιδιών, αφού οι άνδρες δίνουν προτεραιότητα στην επαγγελματική ζωή.
- Ο σημερινός πατέρας φροντίζει το παιδί του επικουρικά και περιορισμένα.
- Η συμμετοχή του συζύγου στις οικιακές εργασίες είναι περιορισμένη.
- Οι σύζυγοι εκτιμούν ότι οι γυναίκες /σύζυγοι – αν και εργαζόμενες – διαθέτουν περισσότερο χρόνο από το δικό τους έστω και αν και οι δυο γονείς εργάζονται. Το σύνολο των δραστηριοτήτων της ανατροφής, λοιπόν, βαρύνει τη γυναίκα.
- Η τυπική κατοχύρωση της ισότητας δεν έφερε την ουσιαστική εμπέδωσή της, αλλά επιβάρυνε τη γυναίκα με επαγγελματικές υποχρεώσεις χωρίς να την απαλλάξει από τις παραδοσιακές. Έτσι οι επαγγελματικές επιλογές των γυναικών περιορίζονται όπως και οι ευκαιρίες να ασκήσουν επαγγέλματα ανάλογα με αυτά που ασκούν οι άνδρες.

β) Για μια πιο ουσιαστική συμμετοχή των ανδρών στην οικογένεια

- Σεβασμός στις ιδιαιτερότητες κάθε μέλους.
- πνεύμα συνεργασίας, αλληλεγγύης και κατανόησης μεταξύ των συντρόφων.
- Φροντίδα των παιδιών, επί ίσοις όροις.
- Διάλογος, συναίνεση, κατανόηση και αποδοχή της άποψης του «άλλου»
- Κατανομή ευθυνών σε ισότιμη βάση.

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

- ✎ Προσδιορισμός εννοιών
- ✎ Μορφές αθλητισμού
- ✎ Η προσφορά του αθλητικού
- ✎ Φαινόμενα εκφυλισμού του αθλητισμού
- ✎ Ποιοι μπορούν να συμβάλουν στην εξυγίανση του αθλητισμού

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

➤ Προσδιορισμός εννοιών

Αθλητισμός: η καταβολή προσπάθειας από τον άνθρωπο, ο αγώνας στο πλαίσιο της ευγενούς άμιλλας με στόχο τη σωματική άσκηση, την ψυχοπνευματική καλλιέργεια και τη δημιουργική συνύπαρξη, συμφιλίωση ατόμων, ομάδων, λαών.

Άμιλλα: η τάση, ο αγώνας, για υπερέταση, η συνεχής πάλη για απόκτηση πρωτείων και κατάκτηση της επιτυχίας. Εκπορεύεται από την έμφυτη τάση του ανθρώπου για επικράτηση και επιβολή και καλλιεργείται στην κοινωνική ζωή.

Ευγενής άμιλλα: Η άμιλλα που έχει ως υπόβαθρο αγνές προθέσεις, τη χαρά του συναγωνισμού, την επιδίωξη της υπεροχής με θεμικούς και τίμιους τρόπους. Πρόκειται για άμιλλα που δεν ξεφεύγει από τα όρια της ευπρέπειας και του «ευ αγωνίζεσθαι».

Αθέμιτη άμιλλα: οδηγείται από ιδιοτελή κίνητρα όπως η πλεονεξία, ο φθόνος, η ματαιοδοξία και χρησιμοποιεί άνομα και ανήθικα μέσα για να επικρατήσει.

Κλασικό Αθλητικό Ιδεώδες

Το κλασικό αθλητικό ιδεώδες θεμελιώνεται στην:

- αρχή της δημοκρατικότητας, της ισοτιμίας, της ηθικής
- άμιλλα, την κοινωνική συνεργατικότητα, τη συντροφικότητα
- αξία πρωτίστως της συμμετοχής
- επιδίωξη της νίκης με θεμιτό τρόπο
- ηθική επιβράβευση
- καλλιέργεια φιλάθλου πνεύματος και όχι οπαδισμού και βίας
- καλλιέργεια της πανανθρώπινης συναδέλφωσης και την επικράτηση της παγκόσμιας ειρήνης

☞ Μορφές αθλητισμού

- ατομικός ή ομαδικός
- κλασικός (αγωνίσματα στίβου) ή μοντέρνος

☞ Η προσφορά του αθλητικού

α) στο άτομο

- σωματική αναζωογόνηση, ευεξία, υγεία
- ψυχική ωρίμανση (ο αγώνας ενθαρρύνει την υπομονή, την καρτερικότητα, την επιμονή την αγωνιστικότητα, την πρωτοβουλία, την στοχοθεσία)
- ανάπτυξη ψυχικών δυνάμεων (κέφι, ζωντάνια, αγωνιστικότητα, θάρρος)
- προβληματισμός, κρίση, αντιληπτικότητα, σύνεση
- αίσθημα συλλογικότητας, αξία συνεργασία, πειθαρχία σε κανόνες, αυτοσυγκράτηση
- εθισμός στην τίμια διεκδίκηση της νίκης, την ευγενή άμιλλα, την τιμιότητα, τη δικαιοσύνη
- ηθικές αξίες και πανανθρώπινα ιδανικά

β) στην κοινωνία

- διαμορφώνει κοινωνική συνείδηση
- εθίζει στο σεβασμό των κανόνων
- ενισχύει την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων σε διεθνές επίπεδο, ευνοεί τη συναδέλφωση των λαών, την αρμονική συμβίωση των αλληλοσεβασμό
- αποτελεί έναυσμα για τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

☒ Φαινόμενα εκφυλισμού του αθλητισμού

- στυγνός επαγγελματισμός
- εμπορευματοποίηση (διαφημίσεις, χορηγίες, ακριβά εισιτήρια)
- πρωταθλητισμός (οξύνει τον ανταγωνισμό και ωθεί τους αθλητές στην χρήση αθέμιτων τρόπων κατάκτησης της νίκης)
- κατασκευή από ελεγχόμενα Μ.Μ.Ε. παραγωγή αθλητικών ειδώλων αμφίβολης ποιότητας
- οπαδισμός, φανατισμός, μαζοποίηση και αποπροσανατολισμός των φιλάθλων
- εκδηλώσεις βίας και χουλιγκανισμού
- το τοπικιστικό πνεύμα που εκφράζεται στον αθλητισμό διχάζει τους πολίτες μιας χώρας

☒ Ποιοι μπορούν να συμβάλουν στην εξυγίανση του αθλητισμού

- το άτομο: επανιεράρχηση των αξιών του σύγχρονου πολιτισμού ώστε να απορρίψουμε το πνεύμα κερδοσκοπίας και να εξυγιάνουμε τον αθλητισμό από οικονομικά συμφέροντα, πολιτικές σκοπιμότητες, κερδοσκοπικές συναλλαγές.
- η Παιδεία: παροχή ηθικής και ανθρωπιστικής παιδείας που μπορεί να μάθει στους νέους να πιστεύουν σε υψηλές αξίες και ιδεώδη, να είναι δημιουργικοί να προάγουν την αξιοπρέπεια, το σεβασμό, το ήθος
- τα Μ.Μ.Ε δεν πρέπει να δραματοποιούν πράξεις βίας αλλά να λειτουργούν με αντικειμενικότητα, να επιδοκιμάζουν αθλητές με ήθος και να καταδικάζουν αντιαθλητικές συμπεριφορές
- οι φορείς του αθλητισμού αθλητές και παράγοντες: να αποβάλουν το στυγνό επαγγελματισμό και να αγωνίζονται υπεύθυνα και έντιμα
- η πολιτεία: να θεσπίσει και να εφαρμόσει νόμους και αυστηρές ποινές σε όσους προκαλούν φαινόμενα βίας και χουλιγκανισμού και σε όσους κάνουν χρήση αναβολικών, η υλικοτεχνική υποδομή, τα στάδια, τα αθλητικά κέντρα θα προωθήσουν το μαζικό αθλητισμό και θα ενισχύσουν τη βίωση των αθλητικών αξιών

ΤΕΧΝΗ

- ✦ Προσδιορισμός της έννοιας
- ✦ Μορφές Τέχνης
- ✦ Η αξία της Τέχνης
- ✦ Πότε η Τέχνη δεν είναι αποτελεσματική
- ✦ Ο Ρόλος του Καλλιτέχνη

➤ Προσδιορισμός της έννοιας

Τέχνη (από το ρήμα «τίκτω = γεννώ, δημιουργώ) είναι η ικανότητα δημιουργίας έργων που προκαλούν αισθητική συγκίνηση, αποτελούν γνήσια έκφραση του εσωτερικού κόσμου του ατόμου, επιτελούν λειτουργία ουσιαστικής επικοινωνίας και στηρίζονται στην αναπαράσταση της πραγματικότητας ή της φαντασίας.

Σκοπός της Τέχνης είναι η έκφραση του εσωτερικού κόσμου του καλλιτέχνη, όπως αυτός αντιλαμβάνεται το ωραίο. Πρόκειται για μια προσπάθεια για αισθητική, πνευματική και κοινωνική αναβάθμιση του συνόλου (καλλιτέχνης – πνευματικός άνθρωπος – κοινωνική αποστολή)

➤ Μορφές Τέχνης

- Καλές τέχνες (υπηρετούν το ωραίο)
  - ↳ Λογοτεχνία
  - ↳ Εικαστικές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική)
  - ↳ Κινητικές τέχνες (μουσική, θέατρο, χορός, κινηματογράφος)
- Εφαρμοσμένες τέχνες (πέρα από το ωραίο υπηρετούν κυρίως πρακτικούς σκοπούς) π.χ. φωτογραφία, η αργυροχοΐα, αγγειοπλαστική κτλ.
- Επίσης, ανάλογα με την προέλευσή της, η τέχνη διακρίνεται σε: *Λόγια Τέχνη* (από καλλιτέχνες – διανοούμενους) π.χ. έργα Σεφέρη, και σε *Λαϊκή Τέχνη* (από ανώνυμο πλήθος καλλιτεχνών) π.χ. δημοτικό τραγούδι.

➤ Η αξία της Τέχνης

- Με την τέχνη ο άνθρωπος εκφράζεται αισθητικά. Αποδίδει σκέψεις, συναισθήματα, άγχη και φοβίες, ψυχικές και πνευματικές καταστάσεις.
- Η τέχνη λυτρώνει εσωτερικά τον άνθρωπο από τη μονοτονία και την πλήξη της καθημερινότητας και τον εξυψώνει ηθικά.
- Εξυμνεί το ωραίο στη φύση και τον άνθρωπο.
- Προβάλλει αναλλοίωτες, διαχρονικές αξίες, όπως το κάλλος, το μέτρο, την αρμονία, το υψηλό.
- Οδηγεί στην ενδοσκόπηση και την αυτοκριτική, με αποτέλεσμα ένα άτομο που μετέχει βιωματικά σε ένα έργο τέχνης να συνειδητοποιεί την ύπαρξη του, τις ανάγκες, αλλά και τις πραγματικές του επιθυμίες, να καταλήγει δηλαδή στην αυτογνωσία, άρα και την ουσιαστική ελευθερία.

- Η καλλιτεχνική δημιουργία μετατρέπεται συχνά σε φωνή διαμαρτυρίας και αντίστασης.
- Με την τέχνη οι συνειδήσεις αφυπνίζονται και οι άνθρωποι αναπτύσσουν την κριτική, τον προβληματισμό και τη γόνιμη αμφιβολία, αποφεύγοντας έτσι την άκριτη αποδοχή πληροφοριών και τη χειραγώγηση.
- Το αυθεντικό έργο τέχνης ζει, επενεργεί και συνεργεί στη δημιουργία μιας πνευματικής ατμόσφαιρας.
- Η τέχνη δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να δει τη ζωή από ένα διαφορετικό πρίσμα, τον βοηθά να αποκτήσει συνείδηση των αξιών της. Γι' αυτό πολύ σωστά η τέχνη θεωρείται ως το κατεξοχήν ψυχαγωγικό μέσο.
- Η τέχνη αίρει τη μοναξιά και ανοίγει νέους διαύλους επικοινωνίας. Αποτελεί την παγκόσμια και διαχρονική γλώσσα του ωραίου, δίνοντας αυθεντικό περιεχόμενο στην επαφή με το συνάνθρωπο.
- Η Τέχνη είναι μια υπερατομική λειτουργία, ξεπερνά το «εγώ» ενός καλλιτέχνη ή ενός έθνους και επιτελεί σημαντικότατο κοινωνικό έργο. Ενώνει τους λαούς και συσφίγγει τις διεθνείς σχέσεις, καθώς καταργεί τις ρατσιστικές αντιλήψεις και τις διακρίσεις μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών φύλων, εθνικότητας, φυλής.
- Υμνεί την ειρήνη, τον άνθρωπο, προστατεύει τα δικαιώματά του και αποστρέφεται τη δουλεία.
- Η Τέχνη φέρνει τον άνθρωπο σε ουσιαστική επαφή με την πολιτιστική του κληρονομιά. Μέσω της τέχνης το άτομο γνωρίζει τη γλώσσα, τα ήθη-έθιμά του, πληροφορείται για το παρελθόν, την ιστορία του και τη σχέση του με άλλους λαούς.

❖ Η Τέχνη δεν είναι αποτελεσματική όταν:

- Συμβάλλει στον εφησυχασμό και την αμάθεια.
- Εγκλωβίζει τους ανθρώπους σε δόγματα, φανατίζει τα πλήθη και προωθεί την προπαγάνδα.
- Διαιρεί τον κόσμο, συμβάλλει στην προώθηση αδικιών και ανισοτήτων.
- Υπηρετεί ολοκληρωτικά καθεστώτα και ευνουχίζει την πολιτική κρίση των ατόμων.
- Υποβαθμίζει τη γλώσσα, υπονομεύει την πολιτιστική φυσιογνωμία του λαού.
- Προσφέρει φθηνά θεάματα που απευαισθητοποιούν την ανθρώπινη ψυχή.

- Υποβαθμίζει τη γλώσσα, υπονομεύει την πολιτιστική φυσιογνωμία του λαού Προβάλλει την ασχήμια της ζωής χωρίς να επιδιώκει την εξέλιξή της.
- Προσφέρει φθηνά θεάματα που απευαισθητοποιούν την ανθρώπινη ψυχή.
- Υποβαθμίζει τη γλώσσα, υπονομεύει την πολιτιστική φυσιογνωμία του λαού Προβάλλει την ασχήμια της ζωής χωρίς να επιδιώκει την εξέλιξή της.

✎ **Ο Ρόλος του Καλλιτέχνη:** εδώ εδράζεται και το περίφημο δίλημμα: «η τέχνη για την τέχνη» ή «στρατευμένη τέχνη»;

1) Η άποψη «η τέχνη για την τέχνη» εμφανίζεται για πρώτη φορά στο γερμανικό ρομαντισμό, κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, και σχετίζεται με την έννοια της αποξένωσης του καλλιτέχνη από την κοινωνία, προκειμένου αυτός να εκπληρώσει τη θεία αποστολή του, μιας και είναι προικισμένος με ιδιαίτερα χαρίσματα που τον διαχωρίζουν από τον απλό λαό.

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, σκοπός και δικαίωση της καλλιτεχνικής δημιουργίας είναι το φανέρωμα της ομορφιάς. Το ωραίο αποτελεί αυταξία και τίποτα έξω από αυτό δε δικαιολογείται να υπηρετεί ο καλλιτέχνης. Εκπληρώνει την αποστολή του όταν δημιουργεί αγνή και καθαρή τέχνη, αμόλυντη από ιδεολογικές προσμείξεις, κοινωνικές και πολιτικές σκοπιμότητες.

Όμως:

Μπορεί να υπάρξει «καθαρή και άδολη» τέχνη;

α) Το να μην ασχολείται κανείς με ιδεολογικά και πολιτικά ζητήματα, το να μένει αδρανής μπροστά στα κοινωνικά προβλήματα δε σημαίνει ότι δεν παίρνει θέση. Θέση είναι και η αδιαφορία, και μάλιστα πολιτική. Πολύ δε περισσότερο στην περίπτωση του καλλιτέχνη, που ως πνευματικός ταγός βαρύνεται όχι μόνο με πνευματική, ηθική αλλά και πολιτική ευθύνη απέναντι στο κοινωνικό σώμα.

β) Καθαρότητα, όπως τουλάχιστον την εννόησαν, δεν μπορεί να βρεθεί σε κανένα ανθρώπινο έργο, ούτε βέβαια, κυρίως – στο καλλιτεχνικό. Καθαρή τέχνη σημαίνει πως ο δημιουργός κάθε φορά που μπαίνει στο εργαστήρι του αφήνει απέξω τις κοινωνικές επιρροές, τις πολιτικές πεποιθήσεις, την ιδεολογία και τους προβληματισμούς του. Αυτό βέβαια δεν μπορεί να συμβεί. Το κοσμοείδωλο δε συνέχει μόνο την ανθρώπινη συνείδηση, αλλά διαποτίζει και τα έργα της.

Επομένως, κάθε καλλιτεχνικό δημιούργημα έχει και μια συνειδητή ή ασυνείδητη τοποθέτηση απέναντι στην πραγματικότητα: την αποδέχεται ή την αρνείται, την υιοθετεί και την υπερασπίζεται ή την καταγγέλλει και την πολεμά. Και αυτό αίρει την αξίωση της καθαρότητας.

2) Στον αντίποδα του δόγματος «η τέχνη για την τέχνη» ξεκίνησε τον 19^ο αιώνα, τον αιώνα της ιδεολογίας και της επιστήμης, η συζήτηση σχετικά με την **κοινωνική υπευθυνότητα της τέχνης («στρατευμένη τέχνη»)**. Το θετικιστικό πνεύμα στην επιστήμη και οι μεγάλες ιδεολογίες στην πολιτική επέβαλαν την ένταξη της τέχνης και του καλλιτέχνη στην υπηρεσία κοινωνικών σκοπιμοτήτων. Έτσι, έγινε ιδιαίτερα ασαφές πού τελειώνει ο κοινωνικός χαρακτήρας της τέχνης και πού αρχίζει η προπαγάνδα, πώς μπορεί να συνυπάρξει η καλλιτεχνική ελευθερία με την κοινωνική σκοπιμότητα.

Μια τέτοια, όμως, στράτευση καταστρατηγεί το θεμελιώδη όρο της πνευματικής δημιουργίας, την ελευθερία. Καθορισμένη και επιβαλλομένη πολιτική, κοινωνική, αισθητική κτλ. δράση του δημιουργού περιχαράκωνει την ελευθερία του, γεγονός που οδηγεί στην πνευματική στείρωση του ιδίου και στον αποπροσανατολισμό των δεκτών, αφού το έργο του καταντά μέσο προπαγάνδας, χειραγώγησης ή εφησυχασμού του κοινού του. Επίσης, όταν η πολιτική και ιδεολογική στράτευση επιβάλλεται στον καλλιτέχνη από το καθεστώς της χώρας του ή οποιαδήποτε πολιτική παράταξη, με αντάλλαγμα την προβολή του έργου του και την προσωπική φήμη, τότε η τέχνη μετατρέπεται σε φθηνή συνθηματολογία, που δεν πληροί τις προϋποθέσεις της αισθητικής δημιουργίας. Αλλοιώνεται δηλαδή η αισθητική λειτουργία της και καταστρέφεται ο υπερβατικός χαρακτήρας της.

Βέβαια η τέχνη δεν παράγεται σε κοινωνικό κενό· τέχνη ουδέτερη δεν υπάρχει. Η κοινωνική στράτευση της τέχνης είναι αποδεκτή όταν επιλέγεται ως συνειδητή και κριτική στάση του δημιουργού απέναντι στις κοινωνικές συνθήκες και εξελίξεις της εποχής του.

ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

➤ Προσδιορισμός της έννοιας

Είναι ο ανώδυνος θάνατος που προκαλείται είτε ενεργητικά είτε παθητικά, σε ανιάτως πάσχοντες που υποφέρουν. Ενεργητικά, με τη χορήγηση φαρμάκων που επιφέρουν το θάνατο και παθητικά, με την άρση της χορήγησης φαρμάκων ή της μηχανικής υποστήριξης που κρατούν ζωντανό τον ασθενή.

➤ Προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να γίνει αποδεκτό το αίτημα για ευθανασία.

- ο ασθενής να πάσχει από ανίατη ασθένεια και χωρίς ελπίδα επανόδου
- να ζει μέσα σε φρικτούς πόνους ή να ζει με τρόπο που να διασύρει την αξιοπρέπειά του
- να είναι σε θέση ο ασθενής να το ζητήσει ο ίδιος
- να το ζητήσουν οι συγγενείς του ασθενούς και να αποδειχθεί ότι δεν υπάρχει καμιά υστεροβουλία στο αίτημά τους

Πτυχές του θέματος

α) ηθικές

- οι επικριτές της ευθανασίας τονίζουν ότι κανείς δεν μπορεί να αποφασίσει και να θέσει τέρμα στη ζωή άλλου προσώπου
- η ζωή μας δόθηκε και πρέπει να τη σεβόμαστε

- οι υποστηρικτές της ευθανασίας θεωρούν ανήθικο να εμποδίζεται κανείς να δώσει τέλος στους αφόρητους πόνους και στην κακή ποιότητα ζωής που βιώνει ως ασθενής

β) πολιτικές

- οι υποστηρικτές λένε ότι είναι ανθρώπινο δικαίωμα να επιλέγει κανείς το θάνατο από την αναξιοπρεπή ζωή την οποία του επιβάλλει μία ανίατη ασθένεια
- οι αντίθετοι λένε ότι καμιά πολιτική απόφαση δεν μπορεί να εξασφαλίζει το δικαίωμα να θέλει κανείς να θέσει τέρμα στη ζωή του με τη συνέργεια τρίτων

γ) κοινωνικές

- η τυχόν νομιμοποίηση της ευθανασίας μπορεί να ανοίξει τον ασκό του Αιόλου λχ να εφαρμόζεται ευθανασία σε υπερήλικες με τη δικαιολογία ότι διατηρούνται στη ζωή σε βάρος του συστήματος υγείας ή, ακόμη, συγγενείς να δωροδοκούν γιατρούς κλπ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σήμερα, εφαρμόζεται ευθανασία στο Βέλγιο και στην Ολλανδία αλλά οι όροι για αποδοχή του αιτήματος είναι αυστηρότατοι:

- το αίτημα γίνεται από τον ασθενή
- οι γιατροί βεβαιώνουν ότι η κατάσταση του ασθενούς είναι μη αναστρέψιμη
- παρών είναι και μέλος της Επιτροπής Βιοηθικής της χώρας

Στην Ελλάδα δεν επιτρέπεται η ευθανασία. Το Σύνταγμα προστατεύει το αγαθό της ζωής μέχρι το έσχατο τέλος ανεξαρτήτως συνθηκών. Επομένως, για την εφαρμογή του μέτρου απαιτείται αλλαγή στο Σύνταγμα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ απέρριψε την ευθανασία, τελευταία φαίνεται να είναι διατεθειμένη να το ξανασυζητήσει.

